

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

www.humak.fi

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

**Opiskelijoiden vaikutustoiminta Omnian
ammattiopistossa**

Haasteita ja mahdollisuuksia

Anna Westerlund

www.humak.fi

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

www.humak.fi

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma (210 op)

Arvioitavaksi jättämisaika 11 / 2013

www.humak.fi

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Koulutusohjelman nimi

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Anna Westerlund	Sivumäärä 69 ja 1 liitesivu
Työn nimi Opiskelijoiden vaikutustoiminta Omnian ammattiopistossa – haasteita ja mahdollisuuksia	
Ohjaava opettaja Juha Makkonen	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Amissäätö-hanke, Omnia	
Tiivistelmä <p>Espoon seudun koulutuskuntayhtymä Omnian hallinnoima Amissäätö-hanke pyrkii kehittämään opiskelijoiden vaikutusmahdollisuuksia Omnian ammattiopistossa. Hanke on aloittanut toimintansa 1.1.2011. Hankekautenaan se on perustanut Omniaan toimivan opiskelijakunnan, aloittanut tutor-toiminnan, myötävaikuttanut opiskelijatoiminnan koordinaattorin työnimikkeen syntyyn ja ottanut Omniassa käyttöön aktiivipolku-mallin, jonka kautta opiskelija-aktiiveille tarjoutuu tilaisuus opinnollistaa koulun ohessa tehty aktiiviyö. Hankkeen seuraavia tavoitteita on luoda Omniaan matalan kynnyksen vaikuttamisväyliä, joiden kautta osallistuminen vaikutustoimintaan mahdollistuu opiskelijoille kattavasti.</p> <p>Tässä opinnäytetyössä kartoitettiin aktiivitoiminnassa olevien opiskelijoiden ja vaikuttamistoimintaa ohjaavan henkilökunnan ajatuksia vaikuttamistoiminnan nykyisestä tasosta Omnian ammattiopistossa sekä pohdittiin vaikuttamistoiminnan haasteita ja mahdollisuuksia Omniassa. Tavoitteena oli etsiä myös väyliä, joiden kautta ”hiljaistenkin opiskelijoiden” ääni saataisiin kuuluviin.</p> <p>Aineisto kerättiin aktiivitoiminnassa mukana olevilta Omnian opiskelijoilta ja sitä syvennettiin haastattelemalla opiskelijoiden vaikutustoiminnan ohjauksesta vastaavia työntekijöitä. Aineistonkeruumenetelminä käytettiin kontrolloitua kyselyä opiskelija-aktiiveille ja teemahaastattelua asiantuntijoille. Lisäksi aineistona toimivat opiskelija-aktiiveille aiheen tiimoilta järjestetyn työpajan keskustelut.</p> <p>Johtopäätöksinä voidaan sanoa, etteivät opiskelijoiden vaikutusmahdollisuudet ammattiopistossa ole vielä tasa-arvoiset, sillä kaikki opiskelijat eivät tiedä, miten pääsisivät vaikuttamaan koulunsa asioihin. Rakenteet Omniassa eivät ole toistaiseksi sillä tasolla, että jokaisen ääni pääsisi kattavasti kuuluviin ja näin ollen on mahdotonta määritellä ”hiljaisten opiskelijoiden” joukko. Opiskelijoiden ja henkilökunnan ajatukset siitä, mihin opiskelijoiden on koulussa mahdollista vaikuttaa, ovat melko hyvin linjassa keskenään. Opiskelijoiden vaikutustoiminnan kehityskohteita Omniassa ovat vaikutustoimintaa koskevan tiedon puute, tiedotuksen ongelmat, opettajakunnan asenteiden muuttaminen opiskelijoiden aktiivisuutta kannustavampaan suuntaan, matalan kynnyksen vaikuttamisväylien suunnittelemisen ja toteutus sekä toimintaa ohjaavan henkilökunnan resurssien lisääminen. Opiskelijoille on tarve tarkentaa sitä, minkälaista työmäärää ja sitoutumista minkäkin tasoinen vaikuttaminen vaatii opiskelijalta itseltään. Vaikuttamistoiminnan mahdollisuuksia Omniassa on runsaasti ja sekä vaikuttamistoimintaa ohjaava henkilökunta että opiskelijat itse olivat hyvin tuotteliaita ideoiden suhteen.</p> <p>Opinnäytetyö viitoittaa hankkeen seuraavia kehityskohteita. Se kokoaa myös yhteen opiskelijoiden ja vaikuttamistoimintaa ohjaavan henkilökunnan näkemyksiä toiminnan tämän hetkisestä tilanteesta ja tuo esiin ideoita vaikutusmahdollisuuksien lisäämiseksi. Joitain opiskelijoiden tuottamista ideoista toteutetaan käytännössä tulevan lukukauden aikana. Tulokset eivät ole sellaisenaan yleistettävissä, mutta ne tukevat aiempaa tutkimusta ja kirjallisuutta aiheesta. Ammattikoulutuksen kentällä tämän työn tuloksilla on sovellusarvoa ainakin ideoiden ja kehityskohteiden osalta.</p>	
Asiasanat vaikuttaminen, osallisuus, osallistuminen, oppilaskunta, ammattiopisto	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Name of the Degree Programme

ABSTRACT

Author Anna Westerlund	Number of Pages 70
Title Student participation in Omnia vocational school – challenges and opportunities	
Supervisor(s) Juha Makkonen	
Subscriber and/or Mentor Amissäätöö-project, Omnia	
<p>Abstract</p> <p>Espoo region's joint authority of education Omnia manages Amissäätöö-project that aims to improve student's influence in Omnia's vocational school. Project was started 1.1.2011. As part of the project Omnia has established student union, started tutor activities, contributed to establishing a position of a student activities coordinator as well as implemented a model through which student activists can incorporate their involvement in participative decision making in school as part of their studies. Next goal of the project is to implement easy-to-use influence channel which enables as many students as possible to participate in decision making.</p> <p>This thesis collects thoughts of the activist students and staff involved in guiding the activities on present level of participative decision making in Omnia as well as opportunities and challenges of it. Goal was also to find means for "sleeping students" to participate in decision making.</p> <p>Material was collected from Omnia students involved in participative decision making as well as from staff involved in the same activities. Controlled surveys were conducted with students and focused interviews with staff. Additional material from student workshop on participative decision making was included as well.</p> <p>As a conclusion it can be said that all students in Omnia do not have equal opportunities to participate in decision making as some of the students are not aware of the means to influence the decision making. Organization in Omnia isn't on a level that would ensure every student is heard, therefore it is impossible to define "sleeping students". Students' and staff's expectations about participative decision making are fairly well aligned. Omnia's improvement areas regarding participative decision making are: lack of information on how to participate in decision making, communication issues, teachers' attitudes to active student participation in decision making, design and implementation of easy to use influence channels, as well as resourcing of the staff involved in the process. Amount of work and commitment required to influence the decision making on different levels should be emphasized to students. There are several opportunities to participate in decision making in Omnia and staff as well as students are very productive in coming up with new ideas.</p> <p>Thesis paves the way for next improvement areas of the project. It also collects thoughts of the participating students as well as thoughts of the involved staff about current situation and brings up ideas on how to add opportunities to participate. Some of the ideas from students will be implemented during next semester. Results cannot be generalized as such but support previous studies and literature on this topic. Still, ideas and improvement areas should be applicable to vocational schools.</p>	
Keywords influence, participative decision making, participation, student union, vocational school	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	10
2 TIETOPERUSTA.....	12
2.1 Osallisuus opinnäytetyöni tietoperustana.....	12
2.2 Laki velvoittaa kuulemaan nuoria heihin liittyvässä päätöksenteossa.....	15
2.3 Oppilaskuntatoiminta - koulujen demokratiakasvatusta.....	18
3 OMNIAN AMISSÄÄTÖÖ-HANKE VAIKUTUSTOIMINTAA KEHITTÄMÄSSÄ.....	20
3.1 Amissäätö – opiskelijoiden näköinen hanke.....	21
3.2 Amissäätö-hankkeen aikaansaannokset.....	22
4 TUTKIMUSTAPA JA AINEISTON KERUU.....	24
4.1 Aineistonkeruumenetelmät.....	25
4.2 Kyselylomake.....	26
4.3 Työpaja.....	27
4.4 Asiantuntijahaastattelut.....	28
4.5 Aineiston analysointi.....	29
5 TULOKSET.....	29
5.1 Opiskelija-aktiivien kokemuksia omista vaikutusmahdollisuuksistaan.....	30
5.2 Tasapuolisten vaikutusmahdollisuuksien toteutuminen Omniassa.....	31
5.3 Opiskelijoiden osallistumishalukkuus.....	33
5.4 Osallisuuden haasteita Omniassa.....	33
5.4.1 Työpajan aineistoa.....	34
5.4.2 Asiantuntijoiden pohdintoja.....	34
5.5 Mihin asioihin opiskelijoiden tulisi voida vaikuttaa koulussa?.....	38
5.5.1 Opiskelijoiden mielipiteitä.....	38
5.5.2 Asiantuntijoiden ajatuksia.....	39
5.6 Käytännön ideoita opiskelijoiden vaikutusmahdollisuuksien lisäämiseksi.....	41
5.6.1 Opiskelijoiden ideoita.....	41
5.6.2 Asiantuntijoiden ajatuksia.....	43
6 JOHTOPÄÄTÖKSIÄ.....	45
6.1 Opiskelijoiden vaikuttamismahdollisuuksien taso Omniassa.....	46
6.2 Opiskelijoiden vaikutustoiminnan haasteita Omniassa.....	47
6.3 Opiskelijoiden käsityksiä siitä, mihin heidän tulisi voida vaikuttaa koulussa.....	50
6.4 Opiskelijoiden vaikutustoiminnan mahdollisuuksia Omniassa.....	51
7 OMIA POHDINTOJA.....	53
7.1 Arviointi.....	54
7.2 Jatkotutkimusaiheita.....	55
7.3 Yhteisöpedagogi osallisuuden osaajana.....	57
7.4 Yhteiskunnallinen viitekehys – osallistumisen uudet tuulet.....	58
LÄHTEET.....	64
LIITTEET.....	70
Liite 1. Kyselylomake opiskelija-aktiiveille.....	70

1 JOHDANTO

Aktiivisesti osallistuvista lapsista ja nuorista kasvaa aktiivisesti yhteiskunnan asioihin osallistuvia aikuisia. Osallistumiseen tarvittavat taidot eivät ole synnynnäisiä vaan opittuja. Niitä on harjoiteltava. Koko ikäluokan tavoittavana instituutiona koulu pystyy luomaan puitteet opiskelijoiden osallistumiselle ja sitä kautta osallisuudelle. (Nousiainen & Piekkari 2007b, 7.)

Osallisuuden pohjana ovat toimivat rakenteet. Suomessa osallisuutta on lähdetty vahvistamaan uudistamalla lainsäädäntöä ja perustamalla lasten oikeuksia valvova lapsiasiavaltuutetun virka sekä luotu lasten ja nuorten edustajistoja (Kiilakoski, Gretscher & Nivala 2012, 9). Opetus- ja kulttuuriministeriön Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelmassa 2012-2015 painotetaan osallisuutta ja se onkin valittu yhdeksi kolmesta kärkitavoitteesta. Kehittämisohjelman strateginen tavoite I kuuluu seuraavasti: ”Lapset ja nuoret kasvavat aktiivisiksi ja yhteiskuntavastuuta kantaviksi kansalaisiksi” (Opetus ja kulttuuriministeriö 2012, 11)

Suurin osa lasten ja nuorten ajasta kuluu päiväkodissa, koulussa tai oppilaitoksessa. Tästä syystä on perusteltua vahvistaa näiden yhteisöjen valmiuksia tarjota lapsille ja nuorille mahdollisuuksia kasvaa osallisuuden keinoin aktiivisiksi kansalaisiksi. Kehittämisohjelman toteutussuunnitelman valtakunnallisessa osassa esitetään kehitettäväksi uusia osallistumisen toimintamuotoja yhteistyössä lasten ja nuorten kanssa erityisesti ammatillisessa koulutuksessa. Alueellisen ja paikallisen toiminnan suuntavoiksi asetetaan osallistumisen ja yhteisöllisyyden edistäminen sekä vaikutusmahdollisuuksien vahvistaminen arkisissa toimintaympäristöissä kuten koulu tai oppilaitos. Yhteisöllisyyttä tuetaan käyttäen esimerkiksi nuorisotyöllisiä menetelmiä ja sellaiselta aikuiselta saatua tukea, jonka toimenkuvaan ei kuulu arvioida opiskelijan osaamista. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012, 14.)

Omnia on ammatillisen koulutuksen järjestäjä Espoon seudulla (Omnia 2013b). Amissäätö-hanke on Omnian hallinnoima projekti, jonka tarkoituksena on parantaa Omnian ammattiopiston opiskelijoiden vaikutusmahdollisuuksia koulussa. Hanke on tehnyt toimintakautenaan 2011-2013 yhteistyötä Humanistisen ammattikorkeakoulun kanssa tarjoten yhteisöpedagogiopiskelijoille työoppimispaikkoja ja ohjausta projektipintoihin sekä opinnäytetöihin. (Amissäätö 2010, 3-6.)

Aloitin projektipintoihini kuuluvan työoppimisjakson hankkeessa syyskuussa 2012 ja kysyttelin projektipintojen edetessä opinnäytetyöni aihetta. Hankkeella oli selvä tarve tutkia mahdollisuuksia lisätä opiskelijoiden vaikutusmahdollisuuksia ja etsiä matalan kynnyksen väyliä toteuttaa osallistuminen koulussa siten, että mahdollisuus osallistumiseen on tasapuolista kaikille opiskelijoille. Lähdin hankkeen toiveesta tutkimaan niin sanottuja ”hiljaisia opiskelijoita” ja heidän vaikutusmahdollisuuksiensa parantamista. ”Hiljaisilla opiskelijoilla” ei tässä yhteydessä tarkoiteta välttämättä fyysisesti hiljaisia nuoria vaan opiskelijoita, joiden mielipiteet eivät syystä tai toisesta tule kuuluviin koulun arjessa. Toteutin tutkimukseni kyselynä Omnian opiskelija-aktiiveille ja hain syvyyttä vastauksiin haastatteleamalla Omnian opiskelijatoimintaa ohjaavaa henkilökuntaa. Aineistona toimii myös projektipintojeni puitteissa teetetty työpaja, jossa pohditaan opiskelijoiden vaikutustoimintaa, sen haasteita ja mahdollisuuksia.

Työni edetessä kävi selvästi ilmi, etteivät opiskelijoiden vaikuttamistoiminnan rakenteet Omniassa ole vielä toistaiseksi niin selvät, että voitaisiin katsoa kaikkien opiskelijoiden pääsevän tasapuolisesti osallistumaan. Näin ollen ei mielestäni voida puhua ”hiljaisista opiskelijoista”, sillä on mahdotonta määritellä, mikä joukko opiskelijoista kuuluu tähän ryhmään. Siirsin opinnäytetyöni painopistettä opiskelijatoiminnan haasteiden ja mahdollisuuksien kartoittamiseen Omniassa. Opinnäytetyöni tarkoitus on auttaa Omniaa ja Amissäätö-hanketta hahmottamaan opiskelijoiden vaikutustoimin-

nan kehityskohteita ja kehittämään ammattikoulutukseen lisää nuorten näköisiä osallistumisväyliä.

2 TIETOPERUSTA

.Nuorten osallisuuden tärkeyttä aktiivisen kansalaisuuden kehitykselle on korostettu Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelmassa 2012-2015 ja sen kehittämiseksi on löydettävissä vahvat perusteet maamme lainsäädännöstä. Osallisuus on laaja-alainen käsite - kokemus, joka liittyy läheisesti yhteisöllisyyden tunteeseen, vaikuttamiseen ja osallistumiseen. Avaan tässä luvussa osallisuuteen liittyviä määritelmiä ja käyn läpi siihen liittyvää lainsäädäntöä. Osallisuuden käsitetään koulumaailmassa olevan pitkälti oppilaskuntatoimintaa, joten käyn läpi myös oppilaskuntatoiminnan yleisiä periaatteita.

2.1 Osallisuus opinnäytetyöni tietoperustana

Osallisuus, vaikuttaminen, osallistuminen ja osallistaminen. Osallisuudesta puhuttaessa käytetään useita samankaltaisia sanoja, joiden merkitykset eroavat olennaisesti toisistaan. Alan kirjallisuudessa termejä käytetään sekaisin ja osittain lomittain kuvaamaan vaikuttamistoimintaan liittyviä ilmiöitä. Niille on vaikea löytää erillisiä määritelmiä, johtuen ehkä siitä, että kuvattavat ilmiötkään eivät ole tarkkarajaisia, vaan linkittyvät toisiinsa vahvasti. Yksinkertaistaen ilmaistuna vaikuttaminen ja osallistuminen ovat toimintaa ja tekemistä, joilla saavutetaan osallisuuden tunne. (Anttiroiko 2003, 16; Gretscher 2008, 244.) Osallistaminen ja valtaistaminen ovat tähän toimintaan innostamista (Anttiroiko 2003,18).

Osallistuminen on mukana olemista ja osallistumista toimintaan, joka on määritelty valmiiksi jonkin yhteisön tai toimijan taholta (Anttiroiko 2003, 14). Osallistuminen on aktiivista ja oma-aloitteista, ja sillä on kiinteä yhteys vuorovaikutukseen (Laaksonen 2012, 4). Gretscher (2008, 244) määrittelee vaikuttamisen olevan enemmän kuin osallistumista. Vaikuttaessaan yksilö muuttuu pelkästä osallistujasta aktiiviseksi toimijaksi ja vastuun kantajaksi. Vaikuttamisen käsitteeseen liittyy tavoite muutoksen aikaansaamisesta vaikuttamisprosessin tuloksena. Jotta osallistuminen koettaisi mielekkääksi, sen on oltava jollain tavalla vaikuttavaa. Osallistuminen ja vaikuttaminen ovat jossain määrin päällekkäisiä käsitteitä ja niiden leikkauspintaa voidaan kutsua osallistuvaksi vaikuttamiseksi. (Anttiroiko 2003, 17.)

Osallisuudelle ei ole olemassa tarkkaa määritelmää, eikä sille löydy selkeää vastinetta valtakielistä. Englanninkielinen sana participation tarkoittaa sekä osallistumista että osallisuutta, jotka suomeksi merkitsevät hieman eri asioita. (Gretscher & Kiilakoski & Nivala 2012, 15.) Empowerment-sana kuvaa osallisuuteen liittyviä tunteita. Sen suomenkieliset vastineet ovat voimautuminen ja valtautuminen. (Gretscher 2008, 245.) Osallisuuden käsitettä voi tarkastella myös määrittelemällä sen vastakohtan. Osallisuuden vastakohta on osattomuus. (Gretscher & Kiilakoski 2007, 11).

Osallisuus määrittyy ennen kaikkea yksilön omana kokemuksena osallisuudestaan (Gretscher 2008, 245). Se on tunne siitä, että yksilö saa arvostusta ja arvostaa itse omaa rooliaan yhteisössään (Gretscher & Kiilakoski 2007, 11-15). Nuoren osallisuudella tarkoitetaan eri elämänalueilla - toimeentulo, koulutus, työ, itsenäinen asuminen, perhe- ja ystävyys-suhteet sekä yleinen hyvinvointi - tapahtuvaa aktiivista osallistumista (Etelä-Suomen lääninhallitus 2004, 13). Osallisuuden edistämisestä keskusteltaessa puhutaan muun muassa yhteisöllisyydestä, demokratiaan kasvattamisesta, voimaantumisen yksilön tunteena, mukana vaikuttamisesta, kuulumisesta ja olemisesta, lasten ja nuorten subjektiivisuudesta sekä ennaltaehkäisevästä ja korjaavasta toi-

minnasta. Osallisuus nostetaan usein esiin syrjäytymistä ehkäisevänä toimenä, mutta sen tulisi koskettaa kaikkia tasa-arvoisesti. (Gretchel, Kiilakoski & Nivala 2012, 16-17.)

Osallisuudesta on erotettavissa kaksi eri puolta: poliittinen ja sosiaalinen, joista ensin mainittu pitää sisällään vaikuttamisen ja päätöksenteon, ja jälkimmäinen yhteisöllisen kuulumisen tunteet. Molemmat puolet on olennaista ottaa huomioon aidon osallisuuden saavuttamiseksi. (mt. 2012, 16-17.)

Tomi Kiilakoski (2007, 13-14) määrittelee osallisuuden seuraavasti:

Määritelmä 1: ”Osallisuus on oikeutta omaan identiteettiin ja arvokkuuteen osana perhettä (tai sitä muistuttavaa yksikköä), ryhmää, yhteisöä, yhteiskuntaa tai ekosysteemiä.”

Määritelmä 2: ”Osallisuus on todellisen vastuun kantamista ja saamista oman, toisten ja koko yhteisön toimintakyvystä. Se on sitoutumista toimintaan yhteisten asioiden parantamiseksi.”

Ja Anu Gretchel, Tomi Kiilakoski ja Elina Nivala (2012, 15-16) seuraavasti:

”Osallisuus on todellisen vastuun kantamista ja saamista oman, toisten ja koko yhteisön toimintakyvystä. Se on sitoutumista yhteisten asioiden parantamiseen. Näin ollen osallisuutena ei voi pitää tilannetta, jossa lapsia tai nuoria kuunnellaan loputtomiin, mutta heidän mielipiteilleen ei anneta mitään merkitystä yhteisön toiminnasta päätettäessä. Osallisuudessa yksilöille, ryhmille ja kollektiiveille annetaan mahdollisuus toimia. Käytännössä tämä edellyttää hyvän tahdon lisäksi myös vallan jakamista. Osallisena oleminen tarkoittaa muutakin kuin mukana olemista: mahdollisuutta muuttaa yhteisöä, johon kuuluu. Kyse ei luonnollisesti ole vain vallanjakamisesta, vaan siitä, että maailma on myös syvätasolla erinäköinen ja eri tavoin toimiva, kun lapset ja nuoret ovat toimijoina mukana. Osallisuuteen liittyy myös oikeus omaan identiteettiin ja arvokkuuteen osana perhettä (tai sitä muistuttavaa yksikköä), ryhmää, yhteisöä, yhteiskuntaa ja ekosysteemiä.”

Osallisuus on tunne, jota yksilö tai koulusta osallisuusympäristönä puhuttaessa opiskelija kokee, kun hän pääsee osallistumaan ja vaikuttamaan yhteisiin asioihin. Opiskelijalle syntyy voimautuneen ja valtautuneen toimijan tunne, kun hän voi tuntea olevansa pätevässä ja merkittävässä yhteisössä kehittävässä roolissa. Sekä opiskelijan oma motivaatio että ympäristön tarjoamat mahdollisuudet vaikuttavat opiskelijan osallistumis- ja vaikuttamisaktiivisuuteen. Pelkät toimivat puitteet eivät takaa osallisuuden tunnetta vaan osallisuutta mittaa se, kuinka hyvin opiskelija kokee itse voidensa vaikuttaa asioiden suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. (Nousiainen & Piekkari 2007b, 22-23, 8.)

Osallisuutta koulussa voidaan kuvata porrasmallilla. Ensimmäisellä askelmalla opiskelijat sopeutuvat jo tehtyihin käytäntöihin. Toisella askelmalla heitä kuullaan, mutta heillä ei ole todellista sananvaltaa, sillä lopullisen päätöksen tekee koulun henkilökunta tai johto. Kolmannen portaan tasolla opiskelijat osallistuvat aktiivisesti, mutta aikuiset ovat määritelleet sen, mihin osallistutaan tai mitä kehitetään. Viimeisellä neljännellä askelmalla ollaan saavutettu osallisuus, jossa asioita suunnitellaan tasavertaisina. (Nousiainen & Piekkari 2007a, 24-25.)

Osallistaminen on toisen aktivoimista osallistumiseen (Pyyry 2012, 35; Anttiroiko 2003, 18). Vastaava vaikuttamiseen tähtäävä käsite on valtaistaminen (Anttiroiko 2003, 18). Osallistamiseen ja valtaistamiseen on syytä suhtautua lievällä kritiikillä siitä syystä, etteivät ne huomioi nuoren toivetta olla osallistumatta eivätkä välttämättä anna mahdollisuutta nuorten omaehtoiselle tavalle toimia (Pyyry 2012, 35).

2.2 Laki velvoittaa kuulemaan nuoria heihin liittyvässä päätöksenteossa

Suomessa nuorten osallisuuden rakenteelliset edellytykset ovat kunnossa: ne on lakitasolla tunnustettu, vahvistettu ja otettu vakavasti (Kiilakoski & kump. 2012, 9).

Suomen perustuslain kuudennen pykälän kolmessa ensimmäisessä momentissa säädetään seuraavaa:

”Ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä.”

”Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.”

”Lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti.” (Perustuslaki 11.6.1999/731 6 §)

Laissa on velvoitettu aikuiset luomaan järjestelmiä, joiden kautta lasten ja nuorten osallistuminen yhteiskuntaan mahdollistuu, vaikka heillä ei alaikäisinä äänioikeutta olisikaan (Nousiainen & Piekkari 2007, 12; Vesikansa 2002, 13).

YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksessa on myös turvattu lapsen oikeus ilmaista oma näkemyksensä häntä koskevissa asioissa:

”Sopimusvaltiot takaavat lapselle, joka kykenee muodostamaan omat näkemyksensä, oikeuden vapaasti ilmaista nämä näkemyksensä kaikissa lasta koskevissa asioissa. Lapsen näkemykset on otettava huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti.” (YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 2013, 12 artikla)

Nuorisolaki määrittelee nuoren alle 29-vuotiaaksi (Nuorisolaki 27.1.2006/72 2 §).

Lain tavoitteissa mainitaan nuorten aktiivisen kansalaisuuden taitojen kehittymisen tukeminen.

”Tämän lain tarkoituksena on tukea nuorten kasvua ja itsenäistymistä, edistää nuorten aktiivista kansalaisuutta ja nuorten sosiaalista vahvistamista sekä parantaa nuorten kasvu- ja elinoloja.”

”Tavoitteen toteuttamisessa lähtökohtina ovat yhteisöllisyys, yhteisvastuu, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo, monikulttuurisuus ja kansainvälisyys, terveet elämäntavat sekä ympäristön ja elämän kunnioittaminen.” (Nuorisolaki 27.1.2006/72 1 §.)

Aktiivisella kansalaisuudella tarkoitetaan ”nuorten tavoitteellista toimintaa yhteiskunnassa” (Nuorisolaki 27.1.2006/72 2 §).

Nuorten oikeutta osallistua ja tulla kuulluiksi heitä koskevissa asioissa on nuorisolaisessa korostettu.

”Nuorille tulee järjestää mahdollisuus osallistua paikallista ja alueellista nuorisotyötä ja -politiikkaa koskevien asioiden käsittelyyn. Lisäksi nuoria on kuultava heitä koskevissa asioissa. (Nuorisolaki 27.1.2006/72 8 §)”

Ammatillista koulutusta koskevassa laissa on ammattioppilaitokset velvoitettu tarjoamaan opiskelijoille mahdollisuus osallistua koulutuksen kehittämiseen ja kuulemaan opiskelijoita heihin liittyvissä asioissa:

”Koulutuksen järjestäjän tulee varata opiskelijoille mahdollisuus osallistua koulutuksen kehittämiseen sekä kuulla opiskelijoita ennen opintoihin ja muihin opiskelijoiden asemaan olennaisesti vaikuttavien päätösten tekemistä. (Laki ammatillisesta koulutuksesta 21.8.1998/630 36§)”

”Jokaisella oppilaitoksella, jossa järjestetään tässä laissa tarkoitettua koulutusta, on opiskelijoista muodostuva oppilaskunta. Oppilaskunnan tehtävänä on edistää opiskelijoiden yhteistoimintaa ja koulutyötä. Oppilaskunta käyttää opiskelijoiden puhevaltaa 36 §:ssä säädetyissä asioissa. (Laki ammatillisesta koulutuksesta 21.8.1998/630 41 §)”

2.3 Oppilaskuntatoiminta - koulujen demokratiakasvatusta

Demokratia tarkoittaa kansanvaltaa (Gretschel 2008, 246; Kansanvalta.fi 2013). Suo-messa demokratia on pääosin edustuksellista: kansalaiset valitsevat keskuudestaan

asioista päättävät johtajat. (Kansanvalta.fi 2013.) Ilman osallistuvia ja aktiivisia kansalaisia ei kansanvallalla ole edellytyksiä toteutua (Oikeusministeriön julkaisuja 17/2010, 16).

Äänestysaktiivisuus on vähentynyt koko Euroopassa, ja Suomen nuorissa ikäluokissa on havaittavissa erityisen nopeaa äänestysaktiivisuuden laskua (Oikeusministeriön julkaisuja 17/2010, 8-10.) Suomalaiset nuoret kokevat kansainvälisesti tarkasteltuna vaikutusmahdollisuutensa koulussa vähäisiksi. Muiden pohjoismaiden nuoriin verrattuna suomalaiset opiskelijat osallistuvat olennaisesti vähemmän oppilaskuntien ja muiden koulun hallintoelinten toimintaan. (Nousiainen & Piekkari 2007b, 7-8.) Nuorten kasvua osallistuvaan kansalaisuuteen on tärkeää tukea eri keinoin äänestysaktiivisuuden ja osallistumisen kehityksen vuoksi, sillä on havaittavissa, ettei nuorena opittu passiivinen suhtautuminen äänestämiseen näytä muuttuvan iän karttuessa (Oikeusministeriön julkaisuja 17/2010, 10-16).

Aktiivisen kansalaisen rooli ei ole synnynnäinen vaan siihen opitaan ja kasvetaan ohjauksessa osallistumalla. Osallistumisen mahdollisuuksia lapsena ja nuorena saaneesta kasvaa aktiivinen, mielipiteitään ilmaiseva ja osallistuva kansalainen. Opiskelijat ovat usein koulussa tottuneet passiiviseen rooliin, jossa he ovat opetuksen kohteina. Rooli tuntuu turvalliselta eikä opiskelijoilla yleensä ole oma-aloitteista motivaatiota osallistua ilman aikuisten ohjausta ja apua. (Nousiainen & Piekkari 2007b, 8-9, 23).

Oppilaskuntatoiminta on nuorten demokratiakasvatusta. Sen tavoitteena on innostaa oppilas kiinnostumaan koulunsa asioista ja kehittämään niitä. (Nousiainen & Piekkari 2007b, 5.) Demokratiakasvatuksen tulisi sisältää aitojen vaikuttamiskokemusten ja osallistumismahdollisuuksien lisäksi osallistumiseen tarvittavaa tietosisältöä (Oikeusministeriön julkaisuja 17/2010, 16). Koulun tulisi opetussuunnitelmien mukaan olla

toimintaympäristö, joka tukee yhteisöllisyyttä. Osallisuuden kokemus edistää nuoren yhteisöllisen ajattelun kehittymistä. (Nousiainen & Piekkari 2007b, 10-16.)

Laki antaa koulutuksen järjestäjälle vapaat kädet päättää oppilaskunnan organisoinnista, toiminnasta ja menettelytavoista (mt., 20). Leena Nousiainen ja Ulla Piekkari (2007b) tarjoavat Osallistuva oppilas – yhteisöllinen koulu, oppilaskunnan ohjaavan opettajan opas käytännössä toimivaksi todetun ideaalimallin oppilaskunnan organisoinnista oppilaitoksessa:

Kaikki koulun oppilaat kuuluvat oppilaskuntaan, ja heitä edustaa vaalein tai neuvotteluin valittu oppilaskunnan hallitus. Hallituksessa on yhden tai kahden opiskelijan edustus jokaisesta koulun luokasta. Edustajia kutsutaan luokanedustajiksi.

Oppilaskunnanhallitus johtaa ja koordinoi oppilaskunnan toimintaa, pyrkii edistämään opiskelijoiden vaikuttamis- ja osallistumismahdollisuuksia, käsittelee opiskelijoilta ja muilta yhteistyötahoilta esiin tulleita asioita, ideoi ja valmistelee ehdotuksia sekä esityksiä koulun henkilökunnalle, johdolle ja yhteistyökumppaneille ja tekee päätöksiä. Hallitus kokoontuu säännöllisesti kokouksiin, joiden muoto noudattelee yleistä kokoustekniikkaa. Opiskelijoilla on hallituksessa erilaisia tehtäviä kuten sihteerin, taloudenhoitajan, tiedotusvastaavan, kokousvastaavan, puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan tehtävät. Opiskelijahallituksessa perustetaan toimikuntia käsiteltävien asioiden ympärille. Toimikuntia voivat olla esimerkiksi koulukiusaamista ehkäisevä toimikunta tai juhlat toimikunta. Toimikuntiin valikoituvat ne koulun opiskelijat, joita aihe kiinnostaa. (mt., 20-29.)

Luokanedustajat toimivat linkkinä hallituksen ja hallitukseen kuulumattomien opiskelijoiden välillä. He osallistuvat toimikuntiin ja opiskelijahallituksen kokouksiin, vievät viestiä luokkansa opiskelijoita hallitukseen ja tuovat hallituksen kokouksista tärkeimmät asiat luokan tietoon. Tavoitteena on, että jokainen koulun opiskelija saa tarvit-

taessa oman luokkansa edustajan kautta viestinsä opiskelijahallituksen kuultavaksi. (mt., 21-24.)

Opiskelijakunnan toimintaa ohjaa määrätty opettaja tai muu henkilökunnan jäsen. Hänen tehtäviinsä kuuluu ohjata ja tukea opiskelijoita kohti itsenäistä toimintaa, valvoa toiminnan oikeellisuutta ja vastuullisuutta sekä rakentaa yhteistyötä oppilaskunnan ja henkilökunnan välillä. (mt., 24.)

3 OMNIAN AMISSÄÄTÖÖ-HANKE VAIKUTUSTOIMINTAA KEHITTÄMÄSSÄ

Omnia on ammatillisen koulutuksen järjestäjä, jonka jäsenkuntia ovat Espoo, Kauniainen ja Kirkkonummi. Kunnissa on yhteensä yksitoista Omnian toimipistettä. Niissä tarjotaan monenlaisia opiskelumahdollisuuksia. Oppilaitos jakautuu viiteen tulosyksikköön, jotka ovat ammattiopisto, oppisopimuskoulutus, nuorten työpajat, aikuisopisto ja InnoOmnia. Omniassa on yhteensä noin 10 000 opiskelijaa, joista 4000 opiskelee ammattiopistossa. Omnialla on laajat kansainväliset yhteistyöverkostot ja se on merkittävässä määrin mukana toteuttamassa myös alueellista ja valtakunnallista kehitystyötä. Omnian arvoihin kuuluvat ammattitaidon arvostaminen, asiakaslähtöisyys, vastuullisuus ja yhteisöllisyys. (Omnia 2013b.)

Amissäätöö-hanke on Omnian hallinnoima opiskelijoiden vaikutusmahdollisuuksia parantava, yhteisöllisyyttä lisäävä ja osallistava projekti. Hallinnollisesti se sijoittuu Omnian hankkeista vastaavan InnoOmniaan tulosityksikön alle. Hanke kohdistuu ensisijaisesti Omniaan ammattiopiston opiskelijoihin. (Amissäätöö 2010, 2-13.)

3.1 Amissäätö – opiskelijoiden näköinen hanke

Amissäätö-hanke on valtakunnallinen projekti. Sen yhteistyötahoja ovat Porvoon Ammattiopisto Amisto, Suomen ammattiin opiskelevien liitto SAKKI ry, Oulun seudun ammattiopisto OSAO, Mannerheimin Lastensuojeluliitto MLL:n nuorisotiimi, Nuorten Akatemia ja Humanistinen ammattikorkeakoulu HUMAK. Humanistisen ammattikorkeakoulun opiskelijoille hanke tarjoaa oman alan työssäoppimisjaksoja, opinnäytetyö-aiheita ja ohjausta sekä mahdollisuuden toteuttaa projektiopintoja. Hankkeen taustalla ovat Omnian aiempien ERS-rahoitteisten Kased- ja Ohjus- (2003-2007) sekä Nito- ja (2008-2010) -hankkeiden pohjalta esiinnousseet tarpeet kehittää osallisuutta koulussa. (Amissäätö 2010, 2-9.)

Amissäätö-hankkeen tavoitteena on tukea opiskelijakuntatoimintaa ja sitä kautta lisätä osallisuutta ja yhteisöllisyyttä oppilaitoksessa, kehittää toimintamalleja opiskelijoiden osallisuuden lisäämiseksi sekä suunnitella yhteistyössä opiskelijoiden kanssa ”aktiivipolku”, joka mahdollistaa opiskelijoille entistä paremmat vaikutusmahdollisuudet ja opiskelijakuntatoiminnassa toimimisen omien opintojen ohella. (mt., 2-13.) Aktiivitoiminta pitää sisällään ryhmäedustajatoiminnan, opiskelijakunta- ja tutor-työn sekä niiden sisällyttämisen opintoihin kuuluvaksi.

Amissäätö-hankkeen kirjattuja tavoitteita on lisäksi muuttaa opiskelijoiden ”näennäiskuuleminen” aidoksi osallistumiseksi ja vaikuttamiseksi sekä tuoda jokaisen opiskelijan tietoon ja saataville kanavat, joiden kautta vaikuttaminen opintoihin sekä oppilaitoksen toimintaan on mahdollista. Amissäätö-hankkeen toiminta on lähtöisin nuorten omista tarpeista, toiveista ja ideoista. Hankkeen keskeinen ajatus ja toimintasuunnitelma on ottaa myös kohderyhmä eli opiskelijat vahvasti mukaan suunnittelu- ja toteutustyöhön ja opiskelijat ovatkin olleet mukana ideoimassa hanketta jo sen hakemusvaiheesta lähtien. Tämän kaltainen toimintatapa lisää kohderyhmän sitoutumista projektiin (Virtanen 2000, 90; Lind 2001, 34). Hanke pyrkii luomaan niin mata-

lakynnyksisiä osallistumismahdollisuuksia, että jokaisen on mahdollista tulla mukaan ja kokea voivansa ottaa kantaa asioihin koulussa. Yhtenä tavoitteena on saada mukaan myös ne opiskelijat, jotka yleensä eivät osallistu ja ehkäistä tätä kautta syrjäytymistä. Uusia toimintatapoja suunnitellaan yhdessä HUMAKin ammattikorkeakoulu-opiskelijoiden kanssa. (Amissäätö 2010, 2-13)

3.2 Amissäätö-hankkeen aikaansaannokset

Amissäätö-hanke on hankeautensa aikana perustanut yhteistyössä opiskelijoiden kanssa Omniaan aktiivisen opiskelijakunnan, joka on organisoitu ja innovatiivinen ryhmä nuoria opiskelijoita. Omniassa toimii sen seurauksena asioitaan innokkaasti ajava opiskelijahallitus, johon kuuluu noin 20 jäsentä. Opiskelija-aktiiveja on lukumäärällisesti huomattavasti enemmän, sillä kaikilla ei ole määrättyä toimenkuvaa opiskelijahallituksessa. Hallitukseen kuulumattomat aktiivijäsenet toimivat teemoittain perustetuissa työryhmissä ja ovat mukana järjestämässä erilaisia kampanjoita ja tapahtumia.

Omniassa on käytössä Leena Nousiaisen ja Ulla Piekkarin (2007b) oikeusministeriön julkaisussa *Osallistuva oppilas – yhteisöllinen koulu, oppilaskunnan ohjaavan opettajan opas* kuvaama luokanedustajajärjestelmä, mutta edustajasta käytetään nimeä ryhmäedustaja. Riviopiskelijan mahdollisuus saattaa äänensä kuuluviin tapahtuu ryhmäedustajan kautta. Ryhmäedustaja vie ryhmästä nousseen kehitysidean ensin ryhmäedustajakokoukseen ja sieltä tieto siirtyy edelleen opiskelijahallitukselle sen järjestämissä kokouksissa. Omniassa on monta toimipistettä, joista kaikista valikoituu opiskelijoita mukaan opiskelijahallitukseen. Erillisiä toimipistekohtaisia opiskelijahallituksia ei ole. Periaatteena on, että ryhmäedustajia olisi opiskelijahallituksessa toimipisteittäin, sillä suurena ammatillisen opetuksen järjestäjänä Omniassa on satoja ryhmäedustajia, eikä kaikille voida toiminnan mielekkyyden vuoksi varata paikkaa

hallituksesta. Hallituksen ulkopuolella olevat ryhmäedustajat voivat kiinnostuksensa kohteiden mukaan toimia aktiiveina muissa tehtävissä kuten teemoittain perustetuissa työryhmissä. Ryhmäedustajien kokouksissa on aina mukana yhdyshenkilö henkilökunnasta turvaamassa viestien kulkemisen opiskelijahallitukseen. (Vilhu 2013, Lygdman 2013.)

Amissäätö-hankkeen alkuperäisiin tavoitteisiin kuului osallistumisen helpottamiseksi luoda virtuaalityökalu: nettialusta mahdollistamaan vaikuttamista myös verkon kautta. (Amissäätö 2010, 3, 9) Alustan kehittelystä luovuttiin, sillä sille ei löytynyt käyttäjäkuntaa. Nuorten toiveesta siirryttiin luomaan ryhmää jo olemassa olevaan facebookiin.

Opiskelijan avuksi on Omniassa suunniteltu erilaisia oppimispolkuja, jotka helpottavat opiskelijaa suuntaamaan opintojensa valinnaiset osat mahdollisuuksiensa, omien kiinnostuksen kohteidensa ja tulevaisuuden tavoitteidensa mukaan. Polkuja ovat muun muassa oppisopimuspolku, lukiopolku, urheilupolku, yrittäjyyspolku ja uutena tulokkaana Amissäätö-hankkeen johdosta aktiivipolku, joka mahdollistaa aktiivitoiminnan osana hyväksyttyä opiskelua. (Omnia 2013a, 16-24.)

Hankkeeseen on tehnyt opinnäytetyönsä Sanni Soittila (2011) aiheella Omnian kouluvaikuttamisen aktivointi – ryhmäedustajien näkemyksiä. Soittila kartoitti työssään Omnian ryhmäedustajana toimivien opiskelijoiden ajatuksia ja kokemuksia vaikuttamisesta sekä heidän näkemyksiään opiskelijakuntatoiminnasta Omniassa. Soittila esittää johtopäätöksinään, että suurimpia kehittämiskohteita opiskelijoiden vaikutustoiminnan kannalta Omniassa olivat tiedon kulku, yhteisöllisyys ja opettajien asenteiden muuttaminen vaikutustoimintaan kannustavaksi. (Soittila 2011, 2, 15.)

4 TUTKIMUSTAPA JA AINEISTON KERUU

Opinnäytetyöni tarkoitus on selvittää millaisia haasteita opiskelijoiden vaikutustoiminta Omniassa kohtaa ja toisaalta millaisia mahdollisuuksia vaikutustoiminnalle on löydettävissä tulevaisuudessa.

Lähdin alun perin tutkimaan Omnian niin sanottuja ”hiljaisia opiskelijoita” ja etsimään keinoja heidän aktivoimisekseen vaikuttamistoimintaan. Tavoitteenani oli etsiä väyliä saattaa näiden ”hiljaisten opiskelijoidenkin” ääni kuuluviin. Lähtökohtanani oli, että vaikuttaminen ei edellytä aktiivitoiminnassa mukana olemista vaan se voi olla esimerkiksi kyselyihin vastaamista tai oman mielipiteen esittämistä sille tarkoitettua väylää pitkin.

Lähestyin aihetta seuraavien kysymysten kautta:

1. Millä tasolla opiskelijoiden vaikutusmahdollisuudet ovat Omniassa?
2. Mihin opiskelijoiden tulisi mielestään voida vaikuttaa koulussa?
3. Mitä haasteita vaikutustoiminta Omniassa kohtaa?
4. Mitä mahdollisuuksia vaikutustoiminnalle Omniassa on?
5. Miten opiskelijoita olisi mahdollista aktivoida osallistumaan nykyistä enemmän?

Aineistoa kerätessäni huomasin, että ”hiljaisten opiskelijoiden” joukko on mahdotonta määritellä, sillä vastauksissa toistui näkemys siitä, etteivät kaikki opiskelijat tiedä, kuinka koulussa pääsisi vaikuttamaan asioihin. Siirsin tästä syystä tutkimukseni painopistettä Omnian opiskelijoiden vaikutustoiminnan haasteiden ja mahdollisuuksien kartoittamiseen.

4.1 Aineistonkeruumenetelmät

Käytin opinnäytetyössäni aineistonkeruumenetelminä teemahaastattelua (Hirsjärvi & kump. 1997, 204 ; Eskola & Suoranta 2008, 86) ja kontrolloitua kyselyä, joka sisälsi sekä avoimia että monivalintakysymyksiä (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 1997, 188-196). Opinnäytetyötäni edeltänyttä projektiopintoihin kuuluvaa työharjoittelujaksoa Amissäätö-hankkeessa voidaan myös pitää osallistuvana havainnointina (Hirsjärvi ym. 1997, 211), sillä se auttoi minua hahmottamaan tutkimusta ja siihen liittyviä seikkoja. Kyselylomakkeen teetin Omnian opiskelija-aktiivijäsenille. Saman kyselylomakkeen pohjalta haastattelin Omnian opiskelijoiden vaikutustoimintaa ohjaavia asiantuntijoita.

Valitsin kohderyhmäkseni opiskelijatoiminnassa aktiivisesti mukana olevat opiskelijat siitä syystä, että olin tutustunut heihin aiemmin työoppimisjaksoni aikana. Koin voittaneeni opiskelijoiden luottamuksen ja uskoin heidän olevan motivoituneempia vastaamaan kyselyyn, sillä he tunsivat minut jo ennestään. Päädyin teettämään kyselylomakkeen juuri opiskelija-aktiiveille myös siksi, että en opinnäytetyön puitteissa olisi saanut mitenkään kattavaa ja yleistettävissä olevaa otosta koko Omnian opiskelijoista. Saamani tiedon mukaan opiskelijoista harva käyttää koulun sähköpostia ja vielä harvempi vastaa sinne tulleisiin kyselyihin. Paikan päällä luokissa kyselyitä teettäessä olisin luultavasti saanut vastauksia, mutta tällöin aineiston määrä ja käytettävissä olevat aikaresurssit olisivat ylittyneet reilusti.

Aktiivitoiminnassa on mukana yhteensä noin 45 opiskelijaa, jos mukaan ei lasketa ai-noastaan ryhmäedustajan roolia hoitavia opiskelijoita. Opiskelija-aktiiveihin valikoituu opiskelijoita kaikista Omnian yksiköistä, joskaan jäsenistä ei löydy edustusta joka opiskelualalta. Opiskelija-aktiivit ovat syystä tai toisesta päätyneet mukaan aktiivitoimintaan - pääosin luultavasti siitä syystä, että ovat luonteeltaan aktiivisia. Vaarana ai-

neistoa kerätessä oli, etteivät aktiivin roolissa toimivat opiskelijat osaa eläytyä vähemmän aktiivisten kanssaopiskelijoidensa asemaan ja ajatella heidän kannaltaan. Nämä seikat saattavat vinouttaa opinnäytetyöni tuloksia. Oletin opiskelija-aktiivien kuitenkin tuntevan henkilökuntaa paremmin koulun opiskelijoiden näkökulman asioihin ja halusin ehdottomasti saada siitä syystä nimenomaan heidän mielipiteensä kuuluviin.

Toivoin saavani suurimmalta osalta Omnian opiskelija-aktiiveista vastauksen kyselylomakkeeseen. Teetin kyselyn opiskelija-aktiiveille kahdessa eri opiskelijahallituksen kokouksessa 27.3.2013 ja 10.4.2013. Molempiin opiskelijahallituksen kokouksiin oli kutsuttu kaikki aktiivitoiminnassa mukana olevat opiskelijat. Kyselyyn vastasi jokainen näissä kahdessa opiskelijahallituksen kokouksessa mukana ollut opiskelija. Opiskelijoita oli paljon poissa. Heistä osa oli työssäoppimisjaksolla, osa muissa tehtävissä ja osa ei syystä tai toisesta päässyt mukaan näihin kahteen kokoukseen. Sain yhteensä 14 vastausta, mikä ei vastannut tavoitettani. Päädyin tästä syystä tekemään haastattelut myös Omnian henkilökunnan kolmelle opiskelijatoimintaa ohjalle henkilölle aineistoni syventämiseksi.

4.2 Kyselylomake

Laadin kyselylomakkeen (kts. liite 1) lopulliseen muotoonsa ryhmäytyspäivän ohessa järjestämäni työpajan pohjalta. Lomaketta laatiessani pyrin pitämään sen mahdollisimman lyhyenä ja kysymään vain olennaisia asioita, sillä etukäteen henkilökunnalta saamani tiedon mukaan opiskelijat eivät ole kirjallisesti järin tuotteliaita. Pitäydyin taustatietoja lukuunottamatta avoimissa- ja monivalintakysymyksissä, jotta kysely ei johdattelisi liikaa. Kyselylomake täytettiin nimettömänä.

Olin itse paikalla, kun opiskelijat täyttivät kyselylomakkeen. Kyselylomake sisälsi lyhyen saatetekstin. Luin saatetekstin ääneen ja kävin kysymykset läpi opiskelijoiden kanssa ennen kyselylomakkeen täyttöä. Lomakkeesta oli mahdollista esittää kysymyksiä, mikäli jokin kohta jäi epäselväksi, ja muutama opiskelija käyttikin tätä mahdollisuutta hyväkseen.

Kartoitin kysymyksissä vastaajien kokemusta omista ja kanssaopiskelijoiden vaikutusmahdollisuuksista, opiskelijoiden käsitystä siitä, mihin heidän tulisi voida vaikuttaa koulussa sekä opiskelijoiden ideoita vaikutusmahdollisuuksien parantamiseksi. Pyydin sanallisesti kyselyn alussa opiskelijoita ajattelemaan asiaa nimenomaan niiden opiskelijatovereidensa kannalta, jotka eivät osallistu vaikutustoimintaan koulussa.

Taustatietoina kyselylomakkeessa pyydettiin kertomaan sukupuoli, ikä, koulutusala ja opiskelijan opiskeluvuosi. Kyselylomake sisälsi kolme monivalintakysymystä, joista yhtä oli täydennetty avoimella jatkokysymyksellä. Kaksi viimeistä kysymystä olivat avoimia.

4.3 Työpaja

Projektiopintojeni puitteissa vedin 21.3.2013 Omnian opiskelija-aktiiveille ryhmäytyspäivän. Ryhmäyttäminen on prosessi, jossa kehitetään tietoisesti ryhmän toimintaa turvallisesti ja toimivaksi (Markkanen, 2012, 8). Ryhmäytyspäivä sisälsi työpajamuotoisen keskustelutuokion, jossa pohdittiin yhdessä opinnäytetyöni aihetta. Ryhmäytyspäivään oli kutsuttu Omnian kaikki opiskelija-aktiivit ja heistä paikalla oli 9-14 henkilöä, osa joutui poistumaan kesken päivän. Mukana olivat osittain samoja opiskelijoita, joille teetin kyselylomakkeen, mutta joukossa oli myös sellaisia aktiivitoiminnassa mukana olevia opiskelijoita, joita en kyselyllä tavoittanut. Työpaja toteutettiin siten, että opiskelijat istuivat tuoleilla ringin muodossa, ja johdin itse ryhmähaastatta-

lun kaltaista keskustelua keräten vastauksia fläppitaululle. Fläpeille oli ennalta kirjoitettu kysymykset, joiden pohjalta keskustelua käytiin. Kysymykset olivat osittain samoja, kuin kyselylomakkeessakin. Työpaja videoitiin. Kestoltaan se oli puolentoista tunnin mittainen.

4.4 Asiantuntijahaastattelut

Haastattelin opinnäytetyötäni varten Omnian Amissäätö-hankkeen projektipäällikköä Marja Riitta Lygdmania ja hankkeen projektiasiantuntija Päivi Saarta sekä lisäksi opiskelijatoiminnan koordinoinnista ja aktiivipolusta vastaavaa kehittämisspäälikkö Oihonna Vilhua. Haastattelemani henkilöt toimivat Omniassa opiskelijoiden vaikutustoimintaa tukevissa tehtävissä. He eivät kuulu opetushenkilöstöön ja katsovat tilannetta ikäänkuin opiskelijoiden ja opettajien välistä. Heillä on laajasti tietoa opiskelijoiden aktiivitoiminnasta, mutta myös näkemys asioista henkilökunnan ja organisaation puolelta. Uskon, että he tuovat aineistoon huomattavan lisän opiskelijoidenkin ajatuksia pidemmältä aikaväliltä, sillä he ovat nähneet toiminnan ja sen kehittymisen jo useiden vuosien ajalta.

Haastattelut henkilökunnan asiantuntijoille toteutin pitkälti kyselylomakkeen kysymysten pohjalta. Haastateltavat saivat etukäteen luettavakseen kootut vastaukset opiskelijoiden täyttämästä kyselylomakkeesta. Haastattelin kunkin vastaajan erikseen. Tein kaikki haastattelut vuoronperään saman päivän aikana 19.4.2013. Haastatteluisa opiskelijoiden vastausten realistisuuden ja vaikuttamisen haasteiden pohtiminen sekä vaikutustoimintaa ohjaavan henkilökunnan tarpeellisuuden miettiminen oppilaitoksessa laajensivat aihetta.

4.5 Aineiston analysointi

Aineistostani suurin osa koostui haastatteluista. Litteroin haastattelut (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2007, 219) tarkalleen niiltä osin, kun niistä oli löydettävissä opinnäytetyöni kannalta olennaista asiaa. Koska haastatteluiden teemat muotoutuivat pitkälti kyselylomakkeen kysymysten mukaisesti, koin luontevaksi analysoida aineistoa- ni teemoittelemalla (Eskola & Suoranta 2008, 152). Työpajasta saamani aineiston olen teemoitellut muun aineiston lomaan. Teemat noudattavat sekä Tulokset- että Johtopäätökset-osiossa pitkälti samaa runkoa kuin kyselylomakekin, poikkeuksena opiskelijoiden vaikutustoiminnan haasteet, joita ei lomakkeessa ole kysytty aivan suoraan.

Tulokset-osiossa käyttämistäni suorista lainauksista olen poistanut haastateltavien toiveesta täytesanoja ja toistoa siten, että haastateltavan sanoma säilyy kuitenkin muuntelemattomana.

5 TULOKSET

Käyn tuloksissa läpi kyselylomakkeen vastauksia. Olen teemoitellut haastatteluiden sekä työpajan aineiston kyselylomakkeen rakenteen mukaisesti ja kuljetan niitä molempia kyselyn tulosten rinnalla.

Viittaan tuloksissa haastateltaviin nimityksellä asiantuntija tai haastateltava. Aktiivitoiminnassa mukana oleviin kyselylomakkeen täyttäneisiin opiskelijoihin viittaan sanalla opiskelija-aktiivi tai vastaaja. En luokittele erikseen kuuluuko vastaaja opiskelijahallitukseen vai onko vain muuten mukana aktiivitoiminnassa, sillä hallituksen kokoukset ovat pääosin avoimia muillekin aktiivitoiminnassa mukana oleville opiskelijoil-

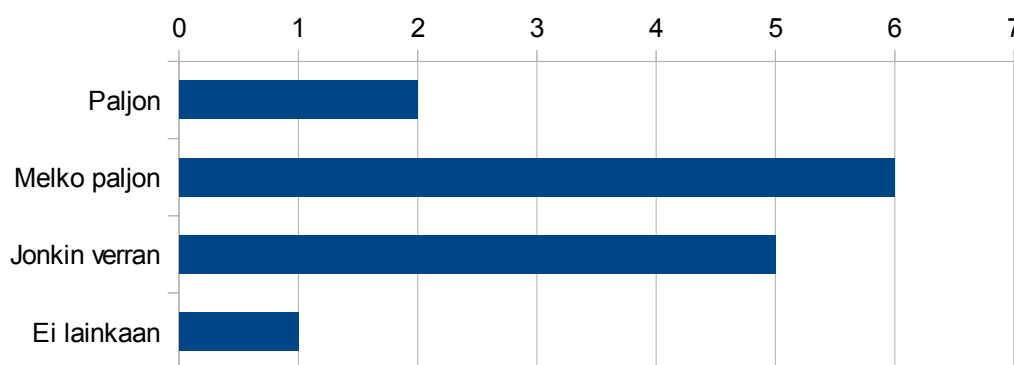
le. Työpajaan osallistuneisiin opiskelijoihin viitataan opiskelija-aktiivi -sanalla. Tuloksissa on erikseen eritelty, mikä aineisto on kyselylomakkeesta, työpajasta tai haastattelusta peräisin. Johtopäätöksissä työpajaan osallistuneiden opiskelijoiden ja kyselylomakkeen täyttäneiden opiskelijoiden vastaukset on yhdistetty opiskelija-aktiivien mielipiteiksi. Haastateltavien näkemykset kulkevat johtopäätöksissäkin asiantuntijoiden tai haastateltavien näkemyksinä.

Kyselylomakkeessa kysyin opiskelijoiden taustatietoina iän, sukupuolen, koulutusalan ja monettako vuotta opiskelija opiskelee ammattiopistossa. Kyselyyn vastanneiden opiskelijoiden ikä vaihteli välillä 16-28 vuotta. Vastaajien keski-ikä oli 19,6 vuotta. Miehiä aineistossa oli 36% eli 5 vastaajaa. Naisvastaajien (9kpl) määrä oli lähes puolet suurempi 64%. Vastaajat opiskelivat Omniassa liiketalouden (3), käsi- ja taideteollisuusalan (2), sosiaali- ja terveysalan (3), laboratorioalan (1), autoalan (2), leipuri-kondiittorin (1), kone ja metallialan (1) ja media-assistentin (1) koulutusaloja. Vastaajista valtaosa opiskeli ensimmäistä (43%) tai toista vuotta (50%), mutta mukana oli myös yksi vastaaja, joka opiskeli yli kolmatta vuotta Omniassa.

5.1 Opiskelija-aktiivien kokemuksia omista vaikutusmahdollisuuksistaan

Ensimmäinen kyselylomakkeen kysymys kartoitti opiskelija-aktiivien kokemusta omista mahdollisuuksistaan vaikuttaa asioihin koulussa. Valinta merkittiin monivalintaperiaatteella neljästä vaihtoehdosta (Taulukko 1).

Taulukko 1: Pääsetkö mielestäsi itse vaikuttamaan koulun asioihin?

Kyselyyn vastanneista opiskelijoista kaksi vastaajaa koki pääsevänsä vaikuttamaan koulunsa asioihin paljon ja kuusi vastaajaa melko paljon. Viisi vastaajaa ilmoitti voivansa vaikuttaa koulun asioihin jonkin verran. Yksi vastaajista ei kokenut voivansa vaikuttaa koulun asioihin lainkaan.

Työpajassa kysyin opiskelijoilta saman kysymyksen. Yleinen mielipide oli, että opiskelija-aktiivina pääsee hyvin vaikuttamaan. Esitin työpajassa erikseen myös kysymyksen: ”Haluaisitko vaikuttaa enemmän?” Kaikki pajaan osallistuneet opiskelijat olivat yksimielisiä siitä, että tahtoa vaikuttaa on enemmän, kuin mikä tällä hetkellä on mahdollista.

5.2 Tasapuolisten vaikutusmahdollisuuksien toteutuminen Omniassa

Seuraavaksi kysyin lomakkeessa opiskelija-aktiivien käsitystä siitä, pääsevätkö opiskelijat yleisesti vaikuttamaan Omniassa tasapuolisesti koulun asioihin. Kysymyksessä oli vastausvaihtoehdot KYLLÄ ja EI, joista EI-kohtaa oli mahdollista tarkentaa avoimella vastauksella kertoen, mistä tilanne vastaajan mielestä johtuu. Saman kysy-

myksen esitettiin työpajassa. Pyysin myös haastateltavia arvioimaan opiskelijoiden tasapuolisten vaikutusmahdollisuuksien toteutumista Omniassa.

Kyselyn vastaukset jakoutuivat melko tasan. Kahdeksan vastaajaa oli sitä mieltä, että opiskelijat pääsevät vaikuttamaan tasapuolisesti koulun asioihin. Vastaajista kuusi koki asian olevan päin vastoin. Tarkennuksia EI-vastaukseen tuli kiitettävästi: jokainen kuudesta oli käyttänyt hyödykseen mahdollisuuden tarkentaa vastaustaan omin sanoin. Vastaukset olivat hyvin erilaisia eikä niistä ollut löydettävissä yhtenäistä linjaa tai syytä. Pääosin opiskelijoiden esittämät syyt olivat kuitenkin linjassa muun tutkimusaineiston kanssa ja tukivat osaltaan saatuja tuloksia. Kysymykseen ei-vastauksen antaneiden opiskelija-aktiivien mielestä syitä tasapuolisen vaikuttamismahdollisuuden toteutumattomuuteen olivat tiedotuksen puute, sekä opettajien että opiskelijoiden tiedon puute vaikuttamiseen liittyvistä asioista, iso organisaatio, kiinnostuksen puute ja se, että jotkut opiskelijat ovat liian ujoja sanoakseen mielipiteensä.

Kaksi vastaajaa oli tarkentanut EI-vastausta varten antamalleni alueelle KYLLÄ-vastaustaan, vaikka sitä ei ollutkaan pyydetty. Vastaukset ovat mielestäni mainitsemisen arvoisia, sillä ne tukevat aineiston muita tuloksia. Toinen vastaaja oli tarkentanut alleviivaamalla korostaen vastaustaan lauseella ”kaikilla on tasapuolinen mahdollisuus vaikuttaa”. Toinen vastaustaan tarkentanut oli kirjoittanut ”jos on halua, niin uskon, että pystyy”.

Työpajassa samaan kysymykseen tuli yksimielinen vastaus ”Eivät pääse”. Haastateltavista kaksi vastasivat tilanteen olevan tällä hetkellä valitettavasti se, että kaikki eivät pääse vaikuttamaan tasapuolisesti. Kaikki opiskelijat eivät välttämättä tiedä, mitä kautta pääsisi vaikuttamaan. Kolmannen haastateltavan näkemys on positiivisempi. Hän näkee vaikuttamistoiminnan olevan periaatteessa mahdollista kaikille, mikäli vain kiinnostusta löytyy, sillä jokainen koulun opiskelija kuuluu oppilaskuntaan. Hän kuitenkin toteaa, että opiskelijan tulee itse olla aktiivinen.

5.3 Opiskelijoiden osallistumishalukkuus

Käsittelin opiskelijoiden kiinnostusta vaikutustoimintaa kohtaan vain kyselylomakkeessa ja haastatteluissa. Kyselylomakkeessa kartoitin opiskelija-aktiivien käsitystä siitä, haluavatko kaikki opiskelijat Omniassa ylipäättään vaikuttaa koulun asioihin. Kysymykseen oli annettu vastausvaihtoehdot KYLLÄ ja EI. Vastaajat olivat yhtä lukuunottamatta sitä mieltä, että halua vaikuttaa ei kaikilta opiskelijoilta suinkaan löydy.

Henkilökunnan haastatteluista käy ilmi sama tulos kuin opiskelijoiden vastauksista: Kaikki eivät halua vaikuttaa. Siitä, minkä kokoinen on joukko, joita vaikuttaminen ei kiinnosta, haastateltavilla oli erilaisia ajatuksia ja mielipiteet vaihtelivat laidasta laitaan. Yksi haastateltavista kuvasi kenttäkokemuksensa pohjalta, että opiskelijoita on todella vaikeaa saada mukaan toimintaan ja toinen arveli, että se porukka, joita vaikuttaminen ei kiinnosta on vain marginaalisen pieni ryhmä. Haastatteluissa nousivat esiin vaikuttamisen tasot: Haluavatko opiskelijat vaikuttaa omaan asiaihinsa, oman luokkansa asioihin, oman toimipisteensä asioihin, koko koululaitoksen asioihin vai vielä korkeammalla tasolla opiskeluun liittyviin asioihin? Ovatko opiskelijat toisaalta valmiita itse tekemään jotain sen sen eteen, että asiat muuttuisivat vai ymmärretäänkö vaikuttaminen enemmän äänen antamiseksi jonkun muun tekemän työn tueksi? Yksi haastateltavista arvioi melko pieniksi ryhmiksi molemmat ääripäät, sekä tosiaktiivit että niiden opiskelijoiden joukon, joita ei saa millään keinoin houkuteltua mukaan osallistumaan. Suurin osa opiskelijoista sijoittuu hänen käsityksensä mukaan näiden ääripäiden välimaastoon.

5.4 Osallisuuden haasteita Omniassa

Osallistumisen haasteita Omniassa kartoitin eri kysymysmuodoin opiskelijoilta ja asiantuntijoilta. Opiskelija-aktiiveille teetetyssä kyselylomakkeessa en kysynyt aiheesta suoraan, mutta lomakkeen toisen kysymyksen avoimen kohdan vastaukset antavat aineistoa kysymykseen (kts. kohta 5.2). Työpajassa lähestyin aihetta samalla tavalla. Asiantuntijoilta haasteista on kysytty suoraan.

5.4.1 Työpajan aineistoa

Työpajassa opiskelija-aktiivit pohtivat syitä sille, miksi kaikki opiskelijat eivät pääse tasapuolisesti vaikuttamaan tai lähde mukaan vaikuttamistoimintaan. Opiskelija-aktiivien mielestä asiaan vaikuttaa moni seikka. Vaikutustoiminnan ei koettu kiinnostavan kaikkia opiskelijoita. Syynä kiinnostuksen puutteeseen oli opiskelija-aktiivien mielestä se, että vaikuttajan rooli tuo mukanaan liikaa negatiivista, kuten lisätyötä ja poissaoloja, joista opettajat eivät ole mielissään. Opettajien asenteiden kuvattiin vaihtelevan laidasta laitaan. Jotkut opettajat kannustavat vaikuttamistoimintaan, mutta toiset eivät kannusta opiskelijoita omaan aktiivisuuteen ja vaikuttamistoiminnassa mukana olemiseen. Vaikuttamistoiminnasta kuvattiin olevan negatiivinen mielikuva opiskelijoiden keskuudessa. Keskustelijat arvelivat, että kaveriporukka saattaisi leimata opiskelijan, mikäli hän osoittaa kiinnostusta aktiivitoimintaan. Vaikuttamisen kuvattiin olevan myös jossain määrin epämotivoivaa, sillä opiskelijoiden kokemus oli, ettei heillä todellisuudessa ole kovin suurta sananvaltaa asioihin. Opiskelijat olivat lisäksi sitä mieltä, etteivät kanssaopiskelijat tiedä, miten voi vaikuttaa tai kuinka päästä mukaan aktiivitoimintaan.

5.4.2 Asiantuntijoiden pohdintoja

Samaa teemaa käsittelin henkilökunnan haastatteluissa kysymyksellä: Mitä haasteita opiskelijoiden vaikutustoiminta Omniassa kohtaa? Vastauksista oli havaittavissa samoja seikkoja kuin opiskelijoiden vastauksista edellä. Haastateltavat nostivat esiin tiedonkulun ja tiedotuksen ongelmat. Omnia on suuri organisaatio, jossa tiedonkulun organisointi luo haasteita. Opettajienkin välisessä tiedotuksessa ilmenee katkoksia, ja opiskelijat käyttävät viestintään eri väyliä kuin henkilökunta. Kaikilla viestimillä ei tavoiteta kaikkia opiskelijoita. Facebook ja tekstiviestit ovat osoittautuneet parhaiksi tiedotusvälineiksi. Jos tiedon saanti opiskelija-aktiiveille on haastavaa, on tiedotus koko koulun tasolla vielä vaikeampaa. Informaation tulva sähköposteissa ja muissa viestimissä on nykyään suunnaton sekä opiskelijoilla että opettajilla, ja tieto menee helposti ohi.

Opiskelijoiden kiinnostuksen puute opiskelijahallituksen toimintaa kohtaan nousi esille yhdessä haastattelussa. Haastateltava kuvasi kenttäkokemuksensa perusteella, että opiskelijoita ei kiinnosta aktiivitoiminta ja sen koetaan olevan jopa naurettavaakin. Syitä tälle opiskelijoiden mielikuvalle hän ei ollut saanut selvitettyä, mutta koki aiheen olevan tärkeää selvittää tulevaisuudessa. Viesti kentältä oli hän mukaansa myös se, että vaikka ei ollakaan tyytyväisiä tilanteeseen, ei opiskelijoita huvita tehdä asioiden eteen itse mitään. Syyt ovat hän mukaansa ymmärrettäviä: opiskelu on rankkaa, ja siihen kuuluu tutkinnosta riippuen pitkiäkin poissaolojaksoja työharjoittelujen aikana. Opiskelija ei välttämättä jaksaa ottaa opiskelun oheen lisätehtäviä, vaikka kiinnostusta löytyisikin. Toinen haastateltava kuvasi opiskelijoiden tulevan hyvin erilaisista vaikuttamisen kulttuureista. Osalla opiskelijoista koti tai aiempi koulu on tukenut osallistumista, kun taas toisten aiemmat kokemukset vaikuttamisesta ovat olleet negatiivisia tai niitä ei ole ollut lainkaan.

Myös haastateltavat nostivat esiin opettajien vaihtelevat asenteet. Työoppimisjakson aikana tekemiäni havaintojen perusteella yhdyn mielipiteeseen. Hankkeen työntekijät saavat useasti kokoontumisissa vastata opiskelijoiden kysymyksiin siitä, miksi oma

opettaja suhtautuu negatiivisesti poissaoloon tunnilta ja lupaavat selvittää asiaa. Viesti joidenkin opettajien asenteista tulee tätä kautta suoraan opiskelijoilta hankkeen työntekijöiden tietoon. Amissäätö-hankkeen suurimpiin aikaansaannoksiin kuuluu aktiivipolun luominen. Aktiivipolun toivotaan toimivan pohjana kulttuurin muutokselle oppilaitoksessa.

Opiskelijoilla on joitain vaikuttamiskanavia käytössään, mutta nämä väylät eivät tavoita kaikkia. Avoin postilaatikko, internetpalvelu tai vastaava matalan kynnyksen väylä mielipiteen tai kehitysidean julkituomiseen puuttuu. Riviopiskelijan tärkein vaikuttamismahdollisuus on tällä hetkellä ryhmäedustajan tai opettajan kautta. Opettajien asenteissa on eroja, kuten jo edellä tuli todettua. Ryhmäedustaja tulisi löytyä jokaisesta luokasta, mutta ryhmäedustajissakin on paljon persoona- ja asennekohtaisia eroja. Kaikista luokista ei välttämättä löydy ryhmäedustajaa, joka olisi innostuneesti mukana toiminnassa tai edes kovin kiinnostunut saamastaan pestistä. Ryhmäedustajia ei myöskään ole toistaiseksi ehditty kouluttamaan toimeensa. Riviopiskelijan mielipide saattaa tyssätä alkuunsa, mikäli viesti ei mene välikäden kautta eteenpäin opiskelijahallitukseen saakka.

”...meil pitäis olla kuitenkin kuvattuna sekin, että mitä kautta asioita voidaan sitte viedä eteenpäin...” (Marja Riitta Lygdman)

Haastatteluissa tuli esiin myös konkreettisten aikaansaannosten ja niiden näkyväksi saattamisen tarve. Opiskelijoita turhauttaa, jos kysellään kovasti kehittämiskohteita ja niistä keskustellaan, muttei saada tehtyä eikä muutettua mitään.

Organisaation puolelta asiantuntijat kuvasivat haasteita tuottavan sen, että vaikuttamistoiminta on vielä niin alussa, ettei se ole ”sisällä rakenteissa”. Opiskelijamäärät oppilaitoksessa ovat lisääntyneet vuosi vuodelta ammattikoulutuksen suosion noustessa ja ryhmäkoot ovat suuria. Opiskelijat muodostavat valtavan heterogeenisen joukon ikäjakaumansa ja opiskeluvalmiutensa osalta. Ammattikouluun hakeutuu opis-

kelemaan kympin keskiarvon oppilaita, joille tulisi pystyä järjestämään motivoivaa opiskelua. Samaan aikaan useat opiskelijat kärsivät oppimisvaikeuksista ja eriasteisista ongelmista, jotka eivät välttämättä näyttäydy hakuvaiheessa opiskelijoiden sallassapito-oikeuden takia. Opettajilla on valtava työsarka selviytyä perustyöstä. Heille ei ole resursoitu aikaa vaikuttamistoiminnan tukemiseen, eikä sille ole aiemmin ollut tunteja juuri käytössä muullakaan henkilökunnalla. Amissäätö-hankkeen aikana Omniaan on perustettu opiskelijatoiminnan koordinaattorin toimi, mikä on valtava edistysaskel. Tarvetta merkityille tunneille olisi kuitenkin laajemminkin, sillä joka toimipisteessä tulisi olla yksi opiskelijatoiminnan vastaava toiminnan ylläpitämiseksi.

”...se kyllä niinku auttas, että meil ois joka toimipisteessä opiskelijatoiminnan vastaava.” (Päivi Saari)

Haastatteluissa kävi ilmi, että Omnian johto on antanut hyväksyntänsä opiskelijoiden aktiivisuuden tukemiselle ja suhtautuu myönteisesti toimintaan. Johtoporras voisi kuitenkin tuoda tukeaan esille ponnekkaammin, jolloin asenne välittyisi koulutuspäälliköille ja opettajille.

Lukioon tai peruskouluun verrattaessa ammattikouluksella on omat haasteensa toteuttaa opiskelijatoimintaa. Koulutus on lyhyt ja eivätkä opiskelijat ole fyysisesti läsnä koululla koko opintojen ajan. Välissä on pitkiäkin työssäoppimisjaksoja ja opiskelijat saattavat olla välissä opiskelemassa muualla, esimerkiksi vaihto-oppilaina ulkomailla. Opiskelijat pystyvät parhaiten markkinoimaan aktiivitoiminnan opiskelutovereilleen, ja toiminta onkin pitkälti kiinni hyvistä persoonista niin henkilökunnan kuin opiskelijoidenkin puolelta. Kun ”hyvä tyyppi” valmistuu tai lähtee työharjoitteluun välissä, toiminta tahtoo lopahtaa.

”...se pitää olla niin toimiva ja ehkä semmonen, et on monta ihmistä tekee jotain asiaa, et ei sit niinku oo yhen varassa.” (Oihonna Vilhu)

Haastettuluissa nousi esiin kysymys siitä, mikä ymmärretään vaikuttamisella. Koulussa teetetään erilaisia kyselyitä (esim. INKA-kysely), mutta laskettaanko kyselyyn vastaaminen aktiivisuudeksi ja saako sen kautta tuotua todella mielipiteensä julki?

5.5 Mihin asioihin opiskelijoiden tulisi voida vaikuttaa koulussa?

5.5.1 Opiskelijoiden mielipiteitä

Kyselylomakkeen neljännessä kohdassa kartoitin opiskelija-aktiivien mielipidettä siitä, mihin asioihin opiskelijoiden tulisi voida koulussa vaikuttaa. Lomakkeessa oli avoin vastaustila kysymyksen kohdalla. Olen merkinnyt tässä kappaleessa vastausten perään suluissa numeron, mikäli sama vastaus esiintyy useamman kuin yhden kerran. Vastauksista nostin esiin teemoja ja yhden vastaajan vastauksesta voi löytyä useampikin teema.

Vain yksi vastaajista oli jättänyt tämän kohdan täyttämättä. Useampi vastaaja oli sitä mieltä, että opiskelijoiden tulisi voida vaikuttaa koulussa kaikkeen tai kaikkeen mikä liittyy opiskelijoihin. Sana "KAIKKEEN" oli mainittu tässä yhteydessä seitsemässä vastauksessa ja lisäksi tämä mieipide tuli esiin myös työpajassa. Muita listattuja asioita olivat koulu- ja opiskelijatapahtumat (2), viihtyvyys (2) ja mukavuus (2), oppimisympäristö ja tilat, käytävien viihtyisyys ja ulkonäkö, kehitysideat, kouluruoan laatu (2), oppimisen suoritustavat, opetuksen taso ja koulukiusaaminen. Yhdessä vastauksessa viihtyvyyttä oli tarkennettu vastauksen perään suluissa "ilmapiiri ja ympäristö"

Työpajassa samaan kysymykseen tuli opiskelija-aktiiveilta seuraavanlaisia vastauksia: opetuksen laatu ja opetustavat yksilölliset tarpeet huomioiden, ryhmien kokoonpanot ja lukujärjestykset esim. kaksoistutkintoa suorittavien ja aikuisopiskelijoiden

kohdalla, opintokokonaisuuksiin esim. osa Atto-aineista (ATTO on lyhenne sanoista ammattitaitoa täydentävät tutkinnon osat, joita ovat muunmuassa äidinkieli, liikunta, terveystieto, matematiikka) koetaan turhina. Lisäksi korostettiin läpinäkyvyyttä. Opiskelijoilta ei tulisi olla salassa mikään opiskelijahuollollisia asioita lukuunottamatta.

5.5.2 Asiantuntijoiden ajatuksia

Haastatteluissa kysyin asiantuntijoiden mielipiteitä opiskelijoiden vastauksista ja pyysin heitä arvioimaan kuinka realistisia ne ovat. Kaikki vastaajat olivat yksimielisiä siitä, että opiskelijoiden toiveet omista vaikutusmahdollisuuksistaan ovat järkeviä.

”Mun mielest nää on konkreettisii. Fiksuja vastauksia.” (Marja Riitta Lygdmann)

”...kattavasti tehty nää vastaukset, että siin on kyl selvästi ajatusta takana ... kyl mun mielest vois sanoo, et kaikki on realistisia, koska ei täs mitään ... ihan huikeita tavoitella.” (Päivi Saari)

Osaan opiskelijoiden toiveista on jo yritettykin vaikuttaa haastateltavien mukaan hankkeen toimintakautena. Viihtyvyyttä on yritetty parantaa järjestämällä erilaisia tapahtumia. Koulukiusaamisen ehkäisyä varten on perustettu työryhmä aktiiviopiskelijoista ja vedetty toimipisteissä henkilökunnalle paneelikeskusteluja aiheen tiimoilta. Keväällä toimintansa aloittivat harrastuskerhot.

Tärkeiksi kehityskohteiksi haastateltavat nostivat läpinäkyvyyden sekä opetuksen tason ja laadun kehittämisen. Ne tulevat olemaan seuraavana vuorossa kouluruoan lisäksi. Koulun intra on avoin vain henkilökunnalle, ja sinne tallennetaan kaikki tärkeät dokumentit. Useammassakin haastattelussa heräsi keskustelua mahdollisuudesta tuoda asiakirjat myös opiskelijoiden nähtäville.

”...on vaikeeta tietysti vaikuttaa asioihin, jos ei tiedä mitä täällä on suunnitteilla.”
(Marja Riitta Lygdman)

Opiskelijahallituksen puheenjohtaja on käynyt asian tiimoilta neuvotteluja kuntayhtymän johtajan kanssa. Projektipäällikkö Marja Riitta Lygdman lisäsi haastattelussa, että hänen mielestään toimiva käytäntö olisi, että ammattiopiston johtoryhmässä olisi aina osan aikaa mukana myös opiskelijahallituksen opiskelijajäsen tiedonsaannin takaamiseksi.

Haastateltavat pitivät vaikeimpina vaikuttamiskohteina opintosisältöjä, ryhmien kokoonpanoja, ryhmäkokoja ja lukujärjestyksiä, sillä niihin vaikuttavat monet seikat, jotka eivät välttämättä näyttäyty opiskelijalle ellei hän ole perehtynyt aiheeseen tarkemmin. Ryhmien kokoonpanoihin ja lukujärjestyksiin vaikuttavat tilat ja niiden puute ammattikoulutuksen kasvattaessa suosioitaan sekä lisäksi joissain tapauksissa opiskelijahuollolliset asiat. Ryhmäkokoja ohjaavat taloudelliset tekijät. Opintokokonaisuuksiin on vaikea vaikuttaa, sillä opetussuunnitelmat ovat valtakunnallisia.

Haastateltavat korostavat kuitenkin, että kaikkeen on mahdollista vaikuttaa, jos vain halua löytyy.

”...emmä poissulkis tietysti mitään ... ei mun mielestä toisaalta oo järkevää alkaa sitä jotenki sanomaa, et mihi te nyt voitte vaikuttaa.” (Marja Riitta Lygdman)

Vaikuttaminen tapahtuu koulun ulkopuolelle ulottuvan tason asioissa opiskelijajärjestöjen tai nuorisovaltuuston kautta. Haastateltavat painottavat, että isoissa organisaatioissa asioita ei muuteta hetkessä. Opiskelijan tulee huomioida, että vaikuttaminen tämän tason asioihin saattaa viedä pitkäänkin.

”Et sen takii onki helpompaa justii tehdä tämmösii erilaisii tilaisuuksia ja tempauksia, että ku niistä näkee sitä taas konkreettisesti: okei me ollaan oltu tota mukana tekemässä.” (Marja Riitta Lygdman)

5.6 Käytännön ideoita opiskelijoiden vaikutusmahdollisuuksien lisäämiseksi

5.6.1 Opiskelijoiden ideoita

Viimeisessä kyselylomakkeen kohdassa pyydettiin avoimen kysymyksen muodossa käytännön ideoita opiskelijoiden vaikutusmahdollisuuksien lisäämiseksi. Ideoita ja ajatuksia tuli paljon ja niistä on selvästi poimittavissa esiin muutamia keskeisiä teemoja. Olen merkinnyt tässä kappaleessa vastausten perään suluissa numeron, mikäli sama vastaus esiintyy useamman kuin yhden kerran.

Opiskelijat toivoivat vastauksissaan lisää koulussa teetettäviä kyselyitä.

”Esim. puolen vuoden välein kysely opiskelijoilta, mitä asioita haluttaisiin muuttaa ja hallitus ottaisi ne käsiteltäväksi ja laittaisi potentiaalisia asioita eteenpäin”

”Toimipisteittäin kysely opiskelijoille: millainen ilmapiiri toimipisteessä on, viihtyisyys, kehitysideoita.”

Kyselyiden rinnalle ehdotettiin lisäksi äänestyksiä ja palautelaatikoita (2). Vastauksissa vastuutettiin myös henkilökuntaa:

”opettajien kouluttaminen oppilaiden innostamista varten”

”opettaja-oppilassuhteiden ”lähentäminen” = avoimuus opiskelijoiden mielipiteistä koulun asioihin”

”enemmän keskusteluja opiskelijoiden kanssa”

Muutamista vastauksista kuultaa selvästi yhteisöllisyyden kaipuuta. Tapahtumat ja yhteinen toiminta koettiin tärkeäksi kehityskohteeksi kolmessa vastauksessa.

”Enemmän yhteistä toimintaa tutustuisi muihin opiskelijoihin ja olisi ehkä rohkeutta sanoa omia mielipiteitä ja vaikuttaa yhdessä, porukalla!”

Tiedotus ja mainostus nostettiin esiin kahdessa vastauksessa:

”Mainostaa, miten voi vaikuttaa, koska nyt siitä ei hirveästi tiedetä, vaikka haluaisi!”

Opiskelija-aktiivit toivoivat myös riveihinsä lisää aktiivisia opiskelijoita

”...tuomaan viestiä kentältä, jotta ongelmat ja huolet tulevat esiin.”

Yksi vastaaja toivoi iloista ja hyvää meininkiä, yksi vastaaja oli nykyiseen tilanteeseen tyytyväinen ja kaksi oli jättänyt vastaamatta kysymykseen.

Työpajassa vastaava kysymys herätti keskustelua tiedotuksen puutteesta. Se nousi selkeästi suurimmaksi teemaksi pajassa. Opiskelijat kokivat tärkeänä mainostamisen ja henkilökunnan infoamisen aktiivitehtävistä ja ryhmäedustajan toimenkuvasta. He kannattivat ajatusta siitä, että tiedotus sekä muille opiskelijoille että henkilökunnalle tulisi opiskelijoilta itseltään. Opiskelijoilla oli vahva kokemus siitä, ettei opiskelijakuntatoiminnasta tiedetä eikä osata etsiä väylää, jota pitkin oman mielipiteen tai kehitysidean saisi kuuluviin. Tämä käy hyvin ilmi myös muutaman opiskelijan muistilapuille kirjoittamista vastauksista kysymykseen:

”opettajien kautta tai ryhmäedustajien kautta informaatio hallituksesta tai ihmisistä, jotka voivat vaikuttaa asioihin”

”joka kuukausi opettajat voisivat pitää tunnin, jossa ilmoitettaisiin hallituksen ja ryhmänohjauksen toiminnasta. Jos opettaja ei tiedä ryhmäedustaja voisivat selittää toiminnasta”

Mainostamisen keinoiksi opiskelijat luettelivat flyerit, infotilaisuudet sekä painetut t-paidat ja hupparit. Postilaatikoita toivottiin joka toimipisteeseen. Kokouksia ryhmäedustajien kesken pidettiin tärkeinä ja keinoksi vaikuttamiseen ehdotettiin ryhmäedustajan kautta ryhmässä tehtyä aloitetta.

5.6.2 Asiantuntijoiden ajatuksia

Haastateltavilta kysyin heidän ideoitaan vaikutustoiminnan lisäämisestä työntekijän näkökulmasta. He korostivat toiminnan näkyväksi tekemisen tärkeyttä ja tiedotuksen ongelmien poistamista. Hankkeen alkuperäisenä tavoitteena on ollut tuottaa Omniaan sähköinen järjestelmä, joka tarjoaisi puitteet kaikkien opiskelijoiden osallistumiselle. Sähköisen järjestelmän kehittäminen on edelleen ajankohtaista, mutta ohessa voisi olla tilausta perinteisille vanhoille postilaatikoillekin.

”Yks meidän alkuperäsi ajatuksii oli, että ryhmäedustajilla vois olla jotain täämösi teemoja ... tai ryhmäedustajakokouksis käsiteltäs ja sit heil ois niinku kysely pohjana, mitä he teettäs esimerkiks omalla ryhmällään..” (Marja Riitta Lygdman)

Kyselyt voisivat kulkea myös ryhmänohjaajien kautta ryhmänohjaustunneilla. Tämä tarjoaisi tilaisuuden luoda vaikuttamisen kulttuuria oppilaitokseen. Opiskelijoille ryhmänohjaajien teettämät kyselyt antaisivat uskoa siihen, että myös opettajan kautta asia on mahdollista saada eteenpäin.

”...meil on näit esimerkiks ryhmänohjaajatunteja. Niittenki puitteissa, jos ryhmänohjaajien kauttaki sais jotenki näitä, että he haastattas vähän opiskelijoita, että et oikeesti opiskelijat vois aatella et heidän kauttaan, näitten opettajien kautta saa asioita menemään eteenpäin...” (Marja Riitta Lygdman)

”Nii parhaimmillaanhan se vois tosiaan mennä sit, et ryhmänohjaajille menis aina - sekä ryhmäedustajille - molemmille menis vaikka tämmönen, että tässä

kuussa haluamme tietää opiskelijoiltasi näitä asioita. Voitko kysellä ja laittaa takasin?” (Marja Riitta Lygdman)

Ryhmäedustajien koulutus nähtiin tärkeäksi, samoin kuin ryhmänohjaajienkin koulutus sisältöineen. Ehdotuksena oli lisätä tietoisuutta henkilökunnan keskuudessa myös toimipistekokouksissa. Eräs haastateltava pohti yhtenä ideana ”vaikuttamispäivä-tempauksia”, joilla vaikuttamisen mahdollisuuksia tuotaisi esiin opiskelijoille. Opiskelijahallitus on tehnyt onnistuneita videopätkiä muun muassa Omniaan tutustumaan tulleille toisen koulun vierailijoille. Eräs haastateltavista ideoi opiskelija-aktiiveilla teetettyä videokoostetta opiskelijoiden vaikuttamistoiminnasta Omniassa. Videota voitaisiin esittää luokissa ja täten lisätä tiedon saantia opiskelijoiden keskuudessa. Toinen haastateltavista pohti mahdollisuutta opettaa osallistumisen keinoja perusopetuksen lomassa. Tämä edellyttäisi sitä, että vaikutustoiminta olisi sisäänrakennettuna koulun arjessa, mikä taas vaatisi koulutusta.

Aktiivipolkuun uutena toiminnan mahdollistajana haastateltavat luottivat ja olivat tyytyväisiä. Aktiivipolun kautta osallistumisesta tulee osa hyväksyttävää opiskelua. Haastateltavat toivat esiin, että toiminta on vasta aluillaan ja he uskovat sen kehitykseen. Näkyväksi tekemisen kautta toiminta vakiintuu oppilaitoksessa ja tulee pikku hiljaa sekä opiskelijoille että henkilökunnalle tutuksi, muuttuu perinteiksi.

Omniassa käynnistetään uutena toimintona syksyn 2013 aikana tutor-toiminta, josta toivotaan uutta kanavaa opiskelijoiden osallistumiselle. Tutor-toiminnassa on potentiaalia matalan kynnyksen vaikuttamisväyläksi, sillä tutoreita on tarkoitus olla joka opiskelualalta, ja he ovat helposti lähestyttäviä kontaktihenkilöitä. Tutoreita näkee käytävillä ja heihin on helppo ottaa yhteyttä, sillä kasvot ja nimet ovat tuttuja. Tutor-toiminnan ei ole tarkoitus korvata opiskelijakuntatoimintaa vaan toimia eri painopisteellä.

”...et se hallitustoiminta ois ehkä enemmän sillai et hallinnollisia, et yritettäs saada päätöksiä aikaan ja sit tää tuutoritoiminta on enemmän sitä, et kaikki mukaan ja ketään ei jätetä yksin ja vähän semmost niinku tsemppausta ja et ollaan niinku, ollaan mukana siin arjessa, niinku kaverin arjessa.” (Oihonna Vilhu)

Eräs haastateltavista mietti mahdollisuutta perustaa paikallisia opiskelijakuntia, jos ei jokaiseen toimipisteeseen niin ainakin suurimpiin. Ryhmäedustajien kokouksia on hankala järjestää isoissa toimipisteissä, joissa on reilusti yli viisikymmentä ryhmäedustajaa. Kokoukset eivät täytä tehtäväänsä, jos yksittäisten ryhmäedustajien ääni hukkuu massaan. Pohdinnan arvoinen voisi hänen mielestään myös olla toteutustapa, jossa ryhmäedustajat valikoituvat ammattialoittain luokkakohtaisten edustajien sijasta.

Ensiarvoisen tärkeänä vaikutustoiminnan toteutumiselle haastateltavat pitivät henkilökunnan vaikuttamistoiminnan ohjausta varten korvamerkittyjä resursseja. Jokaisessa toimipisteessä tulisi olla opiskelijatoiminnan vastaava ja suurimmissa toimipisteissä tarvetta olisi useammallekin.

”...osas oppilaitoksissa ni on opettaja, joka pyörittää tätä oman työnsä ohella ja nyt on tullu vähän trendinä, et palkataan tämmösiä opiskelijakoordinaattoreita tai joku työntekijä ottaa osan työajastaan, et tekee tätä. Et se on must niinku jo iso plussa. Ja tää on ihan niinku tän syksyn ja kevään uus juttu... mä nään positiivisena, et ei tää ainakaan laskeva malli oo.” (Oihonna Vilhu)

6 JOHTOPÄÄTÖKSIÄ

Tässä luvussa olen nostanut aineistoni tuloksista esiin toistuvia teemoja ja verrannut niitä alan kirjallisuuteen sekä aiempaan tutkimukseen aiheesta. Viittaan johtopäätöksissä haastateltaviin nimityksellä asiantuntija tai haastateltava. Aktiivitoiminnassa

mukana oleviin kyselylomakkeen täyttäneisiin ja työpajaan osallistuneisiin opiskelijoihin viitataan sanalla opiskelija-aktiivi.

6.1 Opiskelijoiden vaikuttamismahdollisuuksien taso Omniassa

Aineistosta johdetut tulokset osoittavat, että kyselylomakkeen täyttäneet ja työpajaan osallistuneet opiskelija-aktiivit kokevat omat vaikutusmahdollisuutensa keskimäärin melko hyväksi tai ainakin tyydyttäväksi. Työpajassa tuli kuitenkin esiin opiskelijoiden halu vaikuttaa asioihin nykyistä enemmän.

Sanni Soittila (2011) on saanut samansuuntaisia tuloksia kartoittaessaan webropol-kyselyllä Omnian ryhmäedustajien vaikutusmahdollisuuksia Omniassa. Soittilan aineistosta käy ilmi, että kyselyyn vastanneista ryhmäedustajista 41% kokee pystyvänsä vaikuttamaan ryhmäedustajana toimiessaan. Vastaajista 32%:n mielestä ryhmäedustajana pystyy vaikuttamaan joskus ja hieman yli neljäsosa, 26%:a vastaajista kokee, että ryhmäedustajana toimiessaan ei pysty vaikuttamaan. Ryhmäedustajat arvioivat vaikutusmahdollisuutensa Soittilan tutkimuksessa hieman alemmalle tasolle, kuin opiskelija-aktiivit omassa aineistossani. On kuitenkin otettava huomioon, että kysymyksen asettelu on kyselyissä ollut erilainen. Soittilan kartoituksesta on kulunut kaksi vuotta aikaa ja on luultavaa, että hankkeen aktiivisen toiminnan tuloksena tässä ajassa on tapahtunut parannusta vaikutusmahdollisuuksissa. (Soittila 2011, 35)

Kanssaopiskelijoidensa vaikutusmahdollisuuksien tasapuolista toteutumista arvioi-
dessaan vastaajat jakautuvat kahteen leiriin. Sama jakauma on nähtävissä haastatte-
luiden aineistossa. Osa vastaajista kokee, että vaikutusmahdollisuudet eivät suin-
kaan ole tasapuoliset. Toinen joukko näkee tasapuolisten vaikutusmahdollisuuksien
toteutuvan Omniassa, vaikkakin muutamat heistä ovat lisänneet edellytykseksi opis-
kelijan oman aktiivisuuden ja korostaneet nimenomaan mahdollisuuden tasapuoli-

suutta. Kun otetaan huomioon myös työpajaan osallistujien tiukka kielteinen vastaus kysymykseen, nousee ensimmäisenä mainitun joukon kannattajamäärä selvästi suuremmaksi. Johtopäätöksenä esitän, että perusta vaikuttamistoiminnalle on Omniassa luotu, mutta opiskelijoiden tiedonpuute vaikuttamiskanavista luo tilanteen, jossa vaikutusmahdollisuuksien tasapuolisuus ei täysin toteudu.

Nuoria tulisi kouluttaa tuntemaan mahdollisuuksiaan vaikuttaa, ja tiedon tulisi olla kaikkien nuorten ulottuvilla. Aktiivinen ja kiinnostunut nuori osaa etsiä tietoa. Hän etsii väylän vaikuttaa. Kaikilla nuorilla kiinnostus vaikuttamistoimintaa kohtaan ei ole vielä herännyt. Mikäli tieto vaikuttamisesta suunnataan vain valmiiksi aktiivisille, ovat nuoret lähtökohtaisesti epätasa-arvoisessa asemassa. (Eskelinen & Gretscher & Kiilakoski & Kiili & Korpinen & Lundbom & Matthies & Mäntylä & Niemi & Nivala & Ryytänen & Tasanko 2012, 39-40.)

Opiskelijoiden vaikuttamishalukkuutta arvioitaessa yhtä vastaajaa lukuunottamatta yksimielinen vastaus sekä opiskelijoilta että haastateltavilta oli, ettei halua vaikutustoimintaan löydy kaikilta Omnian opiskelijoilta. Asiantuntijahaastattelussa aiheeseen on pureuduttiin syvemmin. Haastateltavien mielipiteet sen joukon suuruudesta, jota vaikuttaminen ei kiinnosta, olivat laidasta laitaan.

Soittilan aineistossa käy selvästi ilmi, että ainakin kyselyyn vastanneet ryhmäedustajat ovat pääosin kiinnostuneita saattamaan kanssaopiskelijoidensa ääntä kuuluviin - etenkin yhdessä muiden vaikutustoiminnasta kiinnostuneiden opiskelijoiden kanssa (Soittila 2011, 39).

6.2 Opiskelijoiden vaikutustoiminnan haasteita Omniassa

Vaikuttamisen haasteiksi Omniassa sekä opiskelijat että haastateltavat nostivat tiedon puutteen, tiedotuksen ja organisoinnin ongelmat isossa organisaatiossa, opiskelija-aktiivin roolin mukanaan tuoman lisätyön ja opiskelijoiden kiinnostuksen puutteen. Myös opettajien asenteen aktiivitoimintaa ja opiskelijoiden vaikuttamishalukkuutta kohtaan tulisi olla kannustavampaa.

Opiskelijat lisäsivät listaan kokemuksensa todellisen sananvallan puuttumisesta ja kuvaavat vaikutustoiminnasta olevan negatiivisen mielikuvan Omnian opiskelijoiden keskuudessa. Kaverit saattavat leimata, mikäli toimintaan lähtee mukaan.

Soittilan aineistosta on löydettävissä yhtenäisiä piirteitä. Hän on nostanut johtopäätöksensä Omnian opiskelijoiden vaikutustoiminnan suurimmiksi kehittämiskohteiksi muun muassa tiedonkulun ja opettajien asenteiden muuttamisen myönteisemmäksi. Soittilan opinnäytetyön aineistosta käy ilmi, että ryhmäedustajat ovat turhautuneita todellisten vaikutusmahdollisuuksien puuttumiseen ja tiedotuksen ongelmiin. Heillä on kokemus, ettei heitä kuunnella ja vaikka kuunneltaisiinkin, ei asioiden eteen tehdä kuitenkaan mitään. (Soittila 2011, 2, 38, 45.)

Asiantuntijat katsoivat asiaa myös ammattiopiston työntekijän näkökulmasta. He nostivat esiin henkilökunnan resurssien puutteen. Ammattiopiston opiskelijamäärä on lisääntynyt vuosi vuodelta, opiskelijat muodostavat lähtötasoltaan hyvin heterogeenisen joukon. Ryhmäkoot ovat suuria ja tilat rajalliset. Opettajilla on täysi työ selviytyä perustyöstä. Lukioon tai peruskouluun verrattuna opiskeluaika on lyhyt ja sen aikana opiskelijat viettävät pitkiäkin aikoja poissa oppilaitoksesta esim. työssäoppimisjaksoilla. Tauot fyysisestä läsnäolosta oppilaitoksessa aiheuttavat suurta vaihtuvuutta aktiivitoiminnassa mukana olevien opiskelijoiden keskuudessa. Nuorten Akatemian (2011, 7) teettämässä Hopi-kyselyssä on raportoitu samanlaisia tuloksia: Tulisi tutkia keinoja sovittaa yhteen ammattikoulun työssäoppimisjaksot ja opiskelijakuntatoiminta.

Nuoret eivät välttämättä tiedä, miten toimintaan pääsisi mukaan. He löytävät reitin usein ystäviensä kautta ja on epätodennäköistä, että he etsiytyisivät osallistumaan aktiivisen oma-aloitteisesti. (Nylund & Yeung, 2005, 173-174.) Toiminnan jatkuvuuden on Omniassakin todettu olevan pitkälti henkilösidonnaista. Nuoret lähtevät mukaan toimintaan ystävän tai vetovoimaisen persoonan vaikutuksesta. Kun tämä kontakti lähtee pois toiminnasta, on vaarana, että muidenkin innostus lopahtaa.

Resurssien puute aiheuttaa myös ongelmia aikaansaannosten konkreettisessa näkyväksi saattamisessa, kun aktiivitoimintaa pyörittävän henkilöstön resurssit kuluvat toiminnan ylläpitämiseen. Toimivan ryhmädynamiikan, koordinoinnin ja nuorten henkisen tuen näkökulmasta ohjaavien aikuisten tuki on hyvin olenainen osa toimintaa (Gretshel 2002, 56).

Osallisuuden toteutuminen edellyttää arjen toiminnan tasolla osallistumisen mahdollistavaa ja siihen kannustavaa fyysistä ympäristöä sekä toimivia sosiaalisia rakenteita kuten luottamuksellisia suhteita aikuisten ja nuorten välillä (Kiilakoski, Gretschel, Niivala 2013, 26). Sosiaalisten rakenteiden puuttuminen voi estää osallisuuden toteutumisen käytännössä, jos esimerkiksi henkilökunta koulussa suhteutuu opiskelijoiden vaikutustoimintaan negatiivisesti (Kiilakoski & kump. 2013, 28.) Luokkien, opettajien ja oppilaskunnanhallituksen välisen vuorovaikutuksen tulee toimia ennen kuin oppilaskunta aktivoituu (Piekkari & Nousiainen 2007b, 8.)

Kun toimintaa lähdetään muuttamaan uuteen suuntaan, puhutaan muutosprosessista. Prosessissa on tärkeää ottaa huomioon, että muutokseen sitoudutaan paremmin, jos sen suunnitteluun otetaan mukaan kaikki koulun toimijat. Muutokselle on myös luotava valmiudet eli suunniteltava toimintaa varten suunnatut resurssit ja menettelytavat. (Nousiainen & Piekkari 2007a, 26-27.) Amissäättö-hankkeella on suunnitellut tavoitteet ja keinot, joilla ne toteuttaa. Koulun opiskelijoiden vaikutustoiminnan lisää-

miseksi koko henkilökunta tulisi saada sitoutettua toimintaan siten, että he kokevat sen yhteiseksi tavoitteeksi. Myös resurssit olisi tärkeää mitoittaa niin, että ne kattavat toiminnan.

Vaikuttamistoiminta Omniassa on vasta aluillaan. Asiantuntijat uskovat toiminnan muuttuvan pikku hiljaa ajan kanssa paremmaksi, kunhan hankkeen aikana tuotetut käytännöt alkavat vähitellen juurtua oppilaitoksen toimintakulttuuriin. Koulun johtoporas suhtautuu myönteisesti osallisuuden lisäämiseen koulussa, mutta Omnian osallistumiskulttuurin muuttamiseksi se voisi tuoda kantaansa näkyvämmiin julkii.

Omniassa on hankkeen aikana perustettu opiskelijakunta, joka toimii yhtenä väylänä vaikuttamiselle. Tarvetta matalan kynnyksen vaikuttamiskanaville – kuten avoin postilaatikko tai internet-alusta - kuitenkin on, sillä opiskelijatoiminta ei tällä hetkellä tavoita kaikkia koulun opiskelijoita.

6.3 Opiskelijoiden käsityksiä siitä, mihin heidän tulisi voida vaikuttaa koulussa

Opiskelijoiden ajatukset siitä, mihin heidän tulisi voida koulussa vaikuttaa ovat linjassa asiantuntijoiden näkemyksen kanssa. Opiskelijat ovat listanneet vaikuttamistoi-
veikseen koulu- ja opiskelutapahtumat, viihtyvyyden sekä ilmapiirin että fyysisen op-
piympäristön osalta, kouluruoan laadun, opiskelun suoritustavat, opetuksen tason,
koulukiusaamisen ehkäisyn, ryhmien kokoonpanot, opintokokonaisuudet ja lukujär-
jestykset. Lisäksi korostettiin läpinäkyvyyttä oppilaitoksessa. Valtaosa opiskelijoista il-
moitti mielipiteekseen, että opiskelijoiden tulisi voida vaikuttaa kaikkeen kouluun liitty-
vään. (kts. myös Nuorten Akatemia 2011, 8-9.)

Haastateltavat olivat sitä mieltä, että opiskelijoiden ideat ovat fiksuja, konkreettisia ja
pääosin realistisia. He eivät halunneet poissulkea mitään vaikuttamisen mahdollisuut-

ta mutta totesivat, että osaan opiskelijoiden kohteista on hyvin vaikea vaikuttaa. Jotkut kehittämiskohteet vaativat yhteistyötä oppilaitoksen ulkopuolisten tahojen kanssa eivätkä muutokset tapahdu hetkessä, eivät välttämättä edes aloitteellisen opiskelijan opiskeluaikana. Opiskelijalla ei myöskään usein ole tiedossa tai saatavillakaan kaikkea tietoa aiheen tiimoilta, esimerkiksi ryhmien kokoonpanoihin ja ryhmäkokoihin vaikuttavat taloudelliset seikat ja joissain tapauksissa opiskelijahuollolliset asiat. Osaan opiskelijoiden toiveista on hankkeen aikana jo yritettykin vaikuttaa. Seuraavina kohteina tulevat olemaan kouluruoan ohella läpinäkyvyyden ja opetuksen laadun kehittäminen.

6.4 Opiskelijoiden vaikutustoiminnan mahdollisuuksia Omniassa

Opiskelijat tuottivat paljon ideoita vaikutusmahdollisuuksien lisäämiseksi Omniassa. He ehdottivat kyselyitä, äänestyksiä ja palautelaatikkoja, tiedotusta ja mainontaa muun muassa infotilaisuuksien ja painatettujen vaatteiden välityksellä, yhteisen toiminnan ja tapahtumien lisäämistä sekä toisaalta opetushenkilöstön kouluttamista ja tiedottamista opiskelija-aktiivien toimenkuvasta, keskusteluja, opettaja-opiskelijasuhteiden lähentämistä ja opettajien avoimuutta opiskelijoiden mielipiteitä kohtaan.

Ideat ovat konkreettisia ja käytännössä mahdollisia toteuttaa mikäli opiskelijoiden oma aika ja henkilökunnan resurssit riittävät ohjaamaan työtä. Niistä kuultaa myös yhteisöllisyyden ja yhteisen toiminnan kaipuuta sekä toiveita aidosta, kunnioittavasta vuorovaikutuksesta. Soittilan tulokset yhteisöllisyyden merkityksestä Omniassa ovat omia tuloksiani vastaavia. Ryhmänedustajat kokivat Humanistisen ammattikorkeakoulun ryhmänedustajajoukolle järjestämän ryhmäytyspäivän motivoivana ja toivoivat vastaavaa toimintaa jatkossakin. Soittilan aineiston vastaajista valtaosa tutustuisi mielellään muihin ryhmänedustajiin ja uskoo, että toimintaan olisi mukavampi osallistua, mikäli tuntisi muita ryhmänedustajia. (Soittila 2011, 27)

Haastateltavilta ideoita tuli myös runsaasti. He nostivat esiin hankkeen alkuaikoina kehiteltyjä ideoita, joita ei oltu vielä toteutettu käytännössä (internet-alusta, postilaatikot, teemoittain tehtävät kyselyt luokissa) ja lisäsivät joukkoon hankkeen aikana tulleet uusia ajatuksia, kuten toimipiste-infot aktiivitoiminnasta, vaikuttamispäivätempaukset, luokissa näytettävä videokooste opiskelijakunnan toiminnasta, paikallisten opiskelijakuntien perustaminen toimipisteisiin, ryhmäedustajien valikoituminen ammattialoittain ja ryhmäedustajakoulutukset. Syksyllä aloitettavasta tutor-toiminnasta haastateltavat toivovat uutta matalan kynnyksen vaikuttamisväylää.

Tulin aineistoa kerätessäni ja analysoidessani siihen tulokseen, että opiskelijakunta-toiminta Omniassa on vielä niin alussa, että vaikuttamisen väylät eivät ole tasavertaisesti kaikkien opiskelijoiden saavutettavissa. Suuri joukko opiskelijoita ei aineistoni perusteella tiedä, kuinka Omniassa voisi vaikuttaa ja tuoda oman mielipiteensä julki lähtemättä ajamaan aktiivisesti itse asiaansa. Näin ollen ei mielestäni voida varsinaisesti puhua ”hiljaisista opiskelijoista”, sillä rakenteiden ollessa vielä tällä tasolla puutteelliset on mahdotonta määritellä se joukko, joka ei osallistu itsestään riippuvista syistä. Opiskelija ei ole ”hiljainen”, vaan oppilaitoksessa on hiljaisuutta vahvistava rakenne ja kulttuuri tai sen kulttuuri ja rakenne eivät vastaa opiskelijan tarpeisiin. ”Hiljaisiakin opiskelijoita” luultavasti koulussa on ja opinnäytetyöni tuloksista on poimittavissa tälle joitain syitä kuten opiskelun vaativuus ja opiskelijoiden ajan puute. Kiinnostuksen puute vaikuttamistoimintaa kohtaan on osin opiskelijasta lähtöisin oleva asenne, mutta sopii kysyä lähtisikö sama opiskelija mukaan toimintaan, mikäli kokisi sen mielekkääksi ja motivoivaksi? Aineistostani on kuitenkin poimittavissa keinoja myös ”hiljaisten opiskelijoiden” aktivoimiseksi, sillä sekä opiskelijat että haastattelemani henkilökunnan jäsenet tuottivat runsaasti ideoita vaikuttamismahdollisuuksien tuomiseksi koulun opiskelijoiden saataville nykyistä kattavammin.

Asiantuntijat pitivät tärkeinä jo saavutettuja käytäntöjä, kuten aktiivipolku ja korostivat henkilökunnan resurssien ja toiminnan näkyväksi tekemisen tärkeyttä sekä tiedotuksen ongelmien poistamista. He uskovat, että toiminta muuttuu ajan kanssa näiden myötä paremmaksi ja näkivät tulevaisuuden valoisana. Yhdestä asiantuntijahaastattelusta on tulkittavissa ajatus, että toiminnan konkreettisesti näkyväksi tekemisen kautta perinteet ja kulttuuri Omniassa muuttuvat pikku hiljaa, mikä taas edelleen lisää osallisuutta. Tuloksena on itseään vahvistava kehä, jossa saavutettu vaikuttamisen kulttuuri vahvistaa osallisuutta oppilaitoksessa ja se puolestaan yhä vahvempaa osallisuuden kulttuuria.

7 OMIA POHDINTOJA

Lasten ja nuorten tutkiminen osallisuuden eri ulottuvuuksilla edellyttää tutkijalta laaja-alaista tietopohjaa eri tieteenaloista ja ryhmän toiminnasta sekä tuntemusta lapsista ja nuorista. (Kiilakoski & Kump. 2013, 10) Osallisuus on monisyinen termi, jonka määrittely on vaikeaa, sillä se koostuu useasta osa-alueesta ja on tiiviissä yhteydessä yhteisöllisyyden kokemuksen kanssa. Osallisuus kytkeytyy vahvasti yksilön omaan kokemukseen osallisuudestaan ja tämä subjektiivinen ulottuvuus tuo aihealueeseen reippaasti haastetta.

Kysymys siitä, kuinka saada ”hiljaiset opiskelijat” osallistumaan koulun kehittämiseen on yhtä vaikea, kuin pohdinta siitä, miten saada kansalaiset ylipäättään osallistumaan yhteiskunnallisella tasolla vahvemmin. Ulottuvuuksia luovat vaikuttamisen tasot eri akseleilla: Haluaako yksilö vaikuttaa omiin asioihinsa, globaalin tason kysymyksiin vai johonkin siltä väliltä? Onko hän toisaalta valmis panostamaan ja tekemään itse töitä kehityksen eteen millä tasolla?

7.1 Arviointi

Opinnäytetyötä tehdessäni aiheen haastavuus kävi minulle hyvin selväksi. Osallisuus ja siihen liittyvät käsitteet vaikuttaminen, osallistaminen, osallistuminen ja yhteisöllisyys tuntuivat vaikeasti lähestyttäviltä kokonaisuuksilta, joiden merkitys tuntui samaan aikaan sekä selkeältä että sumealta. Törmäsin samankaltaiseen kuvailuun useasti lähteissäni tietoperustaa kirjoittaessani. Vaikuttamisen määritelmä ei ole aivan niin selvä, kuin se ensi alkuun tuntuisi olevan ja sen tasoluonteisuus on hyvä esimerkki siitä, kuinka käsiteltävä aihe valkeni minulle vasta työtä tehdessäni. Aiheen haasteellisuuden vuoksi en ymmärtänyt esimerkiksi määritellä vaikuttamista ja osallisuutta opiskelija-aktiiveille ja haastateltaville ennen aineistonkeruuta. On jopa luultavaa, että aineistoni vastaajat eivät ole ymmärtäneet vaikuttamista keskenään samalla tavalla ja se heijastuu vastauksista.

Toisaalta opinnäytetyöni tekeminen noudatti juuri sitä prosessinomaista kaavaa, mitä tutkimustyön kuvataankin noudattavan. Työni tarjoaa tällaisena Omnian opiskelijoiden näköisen ajatuksen vaikuttamisesta sen kaikkine ulottuvuuksineen sekä runsaasti jatkotutkimusaiheita ja näkemyksiä niiden pohjaksi. Toivon työni auttavan jatkossa Omniaa luomaan opiskelijoiden näköisen mallin siitä, mihin opiskelijat milläkin työpanoksella voivat vaikuttaa.

Opinnäytetyöni aineistonkeruumenetelmiin on aihetta suhtautua lievästi kritiikillä. Esimerkiksi kyselylomakkeen ja työpajan tuloksissa on silmiinpistävän selkeä ero opiskelijoiden vaikutusmahdollisuuksien tasa-arvoisuutta arvioitaessa: työpajan vastaus oli yksimielinen EI kyselyn vastausten taas jakautuessa lähes puoliksi EI ja KYLLÄ vastaajien ryhmiin. Tämä on kiinnostava seikka arvioitaessa tutkimusmenetelmiä ja herääkin kysymys, onko työpajan ryhmämuotoisessa työskentelyssä jokaisen osallistujan ääni todella päässyt kuuluviin?

Työni tulokset tukevat aiempaa kirjallisuutta (esim. Kiilakoski 2012, 30-33; Gretschel & Kiilakoski 2012) ja tutkimusta aiheesta, mutta järin yleistettävänä niitä ei voida pitää kyselyyn vastanneiden opiskelijoiden vähäisen määrän vuoksi. Opinnäytetyön puitteissa on lähes mahdotonta saada kattavaa otosta Omnian kokoisesta oppilaitoksesta valtakunnallisesta otoksesta puhumattakaan. Päädyin teettämään kyselylomakkeen tästä syystä Omnian opiskelija-aktiiveille. Sopii kuitenkin kysyä, osaavatko aktiivien roolissa toimivat opiskelijat arvioida vähemmän aktiivisten kanssaopiskelijoidensa tarpeita ja näkemyksiä? Kyselyiden teettäminen opiskelijoille on myös sinänsä hankalaa, että käsitykseni mukaan harva vastaa kyselyyn, ja mikäli kyselyitä on jatkuvasti, ei vastausten taso jokaisessa kyselyssä luultavasti yllä korkealle. Omniassa ja muissa ammattioppilaitoksissa teetetävät kyselyt (mm. INKA-kysely) tarjoavat varteenotettavan väylän kartoittaa opiskelijoiden näkemystä osallisuudesta ja vaikutusmahdollisuuksista.

Osallisuuden tutkimus on varsin ajankohtainen ja alati kehittyvä aihe eikä tietoa eri koulutusasteiden osallisuudesta tai osallistamisesta ole vielä kattavasti saatavilla.

Omniassa käynnistetään osittain opinnäytetyöni pohjalta kevätlukukaudella osallisuutta pohtivat paneelikeskustelut. Aiheen tiimoilta löytyy paljon mahdollisuuksia, ja opiskelijat itse ovat avainasemassa kehitettäessä uusia osallistumisen menetelmiä ja osaamista ammattikoulutukseen.

7.2 Jatkotutkimusaiheita

Opinnäytetyöni aineistossa nousivat esiin vaikuttamisen tasot. Luultavasti vain pieni osa opiskelijoista kuuluu siihen ryhmään, jotka haluavat vaikuttaa asioihin laajemmalti esimerkiksi kunnallisella tai valtakunnallisella tasolla. Omiin asioihinsa haluaa varmasti vaikuttaa lähes jokainen, ja oman luokan asioihin vaikuttamisen voisi kuvitella

kiinnostavan useita. Opiskelijan omaan alaan liittyvät asiat saattaisivat myös aktivoida tietyn joukon vaikuttamaan. Vaikuttamisen tasojen tutkiminen ja eri tasoisen vaikuttamisen mallien luominen Omniaan olisi mielestäni kiinnostava ja olennainen jatkotutkimusaihe. Opiskelijoille on tärkeää luoda realistinen kuva siitä, mihin he pystyvät milläkin työmäärällä vaikuttamaan ja kuinka nopeasti muutoksen voi odottaa tapahtuvan.

Kiinnostavaa olisi myös tietää, minkä suuruinen on se joukko, joka on valmis näkemään vaivaa asioiden kehittämisen eteen ja kuinka suuri joukko toisaalta on halukas antamaan äänensä tai kehitysideansa, mutta toivoo muiden toteuttavan kehitystyön. Aiheesta on tehtykin tutkimusta muun muassa Sanni Soittila (2011) opinnäytetyössään Omnian kouluvaikuttamisen arviointi – ryhmäedustajien näkemyksiä. Luultavaa mielestäni on, että osallistumishalukkuus tekijä-tasollakin nousee, kun Omnian saadaan luotua toimintakulttuuri ja perinteet, jotka tukevat opiskelijoiden osallisuutta.

Otin opinnäytetyöni painopisteeksi opiskelija-aktiivin roolissa toimivien nuorten näkemykset, sillä en mitenkään olisi saanut kattavaa otosta työni puitteissa ”riviopiskelijoiden” joukosta. Olisi mielenkiintoista verrata saamiani tuloksia koko opiskelijajoukon mielipiteisiin. Jatkossa aihetta voisi tutkia opinnäytetyön muodossa esimerkiksi rajamalla tutkittavat opiskelijat opiskelutoimipisteen tai opiskelualan mukaan.

Vaikuttamisen määritelmä olisi ollut tärkeää selkeyttää jo ennen aineiston keräämistä tai ainakin kysyä opiskelijoilta suoraan, mitä he määrittelevät vaikuttamisen koulussa olevan. Toisaalta taas aineistosta on nostettavissa esiin nuorten näkemys siitä, mihin he haluavat vaikuttaa. Aiheesta voisi löytyä sijaa jatkotutkimukselle.

Minun opinnäytetyössäni painopiste oli opiskelijoiden ajatuksissa. Aihetta syvensivät tekemäni asiantuntijahaastattelut. Olisi kiinnostavaa kuulla myös opettajakunnan näkemyksiä opiskelijoiden vaikutustoiminnan tukemisesta koulun arjessa. Missä määrin

sitä on mahdollista toteuttaa nykyisillä aikaresursseilla ja toisiko koulutus lisää osaamista kentälle? Opiskelijahuollon näkökulma syventäisi varmasti myös tutkimusta.

Tekemissäni asiantuntijahaastatteluissa ja alan kirjallisuudessa (kts. Demokratiaoppitunti – Lasten ja nuorten kunta 2010-luvun alussa) korostuu toimintaa ohjaavan aikuisen merkitys. Aikuisen tehtävä on tukea ja ohjata opiskelijaa myös vaikutustoimintaan käytettyjen resurssien - aikataulutuksen ja työmäärän - suhteen. Vaikuttamisesta seuraava valtautumisen ja vallan tunne hivelee nuoren itsetuntoa ja riskinä on, että opinnot eivät etene toivottua tahtia, kun motivaatio kohdistuu muualle. Pahimmillaan seurauksena on uupumus tai loppuunpalaminen (Eskelinen & Gellin & Gretscher & Junttila-Vitikka & Kiilakoski & Kivijärvi & Koskinen & Laine & Lundbom & Nivala & Sutinen 2012, 244-245). Vaikutustoiminnan mahdollisia negatiivisia puolia olisi kiinnostavaa tutkia esimerkiksi kartoittamalla aktiivitoimintaan osallistuvien opiskelijoiden koulutuksen kestoajoja ja koulumenestystä. Aihetta selvitykseen tarjoaa myös se, kokeeko opiskelija ylimääräistä stressiä aktiivin roolinsa vuoksi.

Työpajassa opiskelijat nostivat esiin vaikuttamistoiminnan imagon. Osallistumista ei heidän käsityksensä mukaan arvosteta, se ei ole ”in”. Haastatteluista yhdessä nousi selvästi esiin sama näkemys: Toiminnalle jopa nauretaan. Opiskelijatoiminnan imagon tutkiminen olisi paitsi olennaista myös kiinnostavaa. On vaikea luoda toimivaa systeemiä, mikäli sitä ei arvosteta. Herää myös kysymys vastaako opiskelijakuntatoiminta ja muu vaikuttamistoiminta Omniassa nuorten käsitystä siitä, mitä sen tulisi olla?

7.3 Yhteisöpedagogi osallisuuden osaajana

Tekemistäni asiantuntijahaastatteluista nousi selvästi esiin tarve työntekijöille, jotka ohjaavat opiskelijoiden vaikutustoimintaa ammattiopistossa. Lapsi- ja nuorisopoliti-

kan kehittämishanke 2012-2015 ehdottaa nuorisotyöllisiä menetelmiä koulun arkeen vahvistamaan yhteisöllisyyttä ja arvioi koulunuorisotyön tukevan hyvinvointia koulussa ja edistävän uudenlaisen toimintakulttuurin syntymistä (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012:6, 15).

Yhteisöpedagogilla on vahva osaaminen nuorisotyöstä, osallisuudesta ja yhteisöllisyydestä. Yhteisöllinen pedagogiikka on koulussa tehtävää nuorisotyötä, jonka tavoitteet ovat yhdistelmä koulun ja nuorisotyön tavoitteista. Yhteisöllinen pedagogiikka yhdistää ihmisenä kasvamisen ja aktiivisen kansalaisuuden tukien yksilöiden toimivaa vuorovaikutusta ja ryhmämuotoista toimintaa. Ryhmässä toimiessaan yksilö kasvaa persoonana tullessaan hyväksytyksi omana itsenään, ja hän oppii myös ottamaan toiset huomioon. Samalla hän oppii, että toimimalla voi vaikuttaa asioihin. Tuloksena on osallisuudesta kumpuava aito yhteisöllisyys. Yhteisöpedagogi (AMK) on osallisuuden osaaja. Yhteisöpedagogin koulutus pohjautuu yhteisölliseen pedagogiikkaan pitäen sisällään ohjaamisen taitoja, ryhmädynamiikan tuntemusta, kehittämisosaamista ja osallistamisen menetelmiä. Koulumaailmassa työskentelevän yhteisöpedagogin tehtävä on innostaa koulun opiskelijat osallistumaan yhteisön kehittämiseen kasvatamalla, ohjaamalla ja koordinoimalla toimintaa, olemalla läsnä arjessa sekä toimimalla osana moniammatillista tiimiä yhdistäen koulun ja vapaa-ajan. (Kauhanen 2011, 6-16.)

7.4 Yhteiskunnallinen viitekehys – osallistumisen uudet tuulet

Nuoret Suomessa ja muualla Euroopassa osallistuvat aiempaa vähemmän perinteisiin poliittisiin ja yhteiskunnallisiin rakenteisiin kuten puolueiden ja ammattijärjestöjen toimintaan (Etelä-Suomen lääninhallituksen julkaisuja 2004, 13).

Omniasta saamani tulokset vaikuttamisesta ovat mielestäni hyvin peilattavissa yhteiskuntamme vaikuttamisaktiivisuuteen. Eduskuntavaaleissa äänestamisaktiivisuus

oli Suomessa huipussaan vuonna 1962 (81,5% äänioikeutetuista antoi äänensä), minkä jälkeen se on melko tasaista tahtia laskenut vuosi vuodelta ollen vuonna 2007 enää 67,9 prosenttia (Tilastokeskus 2007). Kunnallisvaaleissa äänestysaktiivisuus on ollut vielä heikompaa (Kunnat.fi 2013). Nuoret kyllä haluaisivat osallistua ja vaikuttaa, mutta yksilöllisin tavoin, esimerkiksi kansalaisaktiivisuuden ja elämäntapavalintojen keinoin (Etelä-Suomen lääninhallituksen julkaisuja 2004, 13). Viime vuosina keskustelua on herättänyt se, tulisiko perinteisten vaikuttamisväylien rinnalle kehittää uudenlaisia osallistumiskanavia. Vuonna 2012 avattiin Kansalaisaloite.fi-palvelu, jonka kautta kuka tahansa äänioikeutettu suomalainen voi laittaa vireille lakialoitteen, ja mikäli aloite kerää kuuden kuukauden aikana yli 50 000 nimeä, se toimitetaan eduskunnan käsittelyyn (Kansalaisaloite.fi 2013). Helsingin yliopiston akatemiatutkijan Juha Herkmanin mielestä ihmiset ottavat mahdollisesti helpommin poliittisesti kantaa lakialoitteiden yksittäisiin arvokysymyksiin, sillä ne koskevat omaa elämää lähellä olevia asioita ja ovat helpompia hahmottaa kuin esimerkiksi kuntauudistuksen kaltaiset suuret linjat. (Rajainmäki 2013, 6)

Amissäätö-hankkeen tavoitteissa on etsiä kanavia, joilla jokaisen ääni saataisi kattavasti kuuluviin tai ainakin tarjottaisi mahdollisuus osallistua oppilaitoksen kehittämiseen. Mikäli osallistuminen ja vaikuttaminen Omniassa halutaan saattaa yhä useampien opiskelijoiden ulottuville, voisi olla aiheellista ottaa mallia yhteiskunnallisista vaikuttamisen uusista väylistä. Lakialoitteen malli sopii mielestäni sellaisenaan otettavaksi käyttöön Omniassa, toki pienemmässä mittakaavassa.

Nuoret elävät tässä ja nyt, ja heidän kiinnostuksensa kohteet vaihtelevat nopeaakin tahtia. Nuoria kiinnostaa mahdollisesti projektiluonteinen osallistuminen muita ikäryhmiä enemmän (Nylund & Yeung, 2005, 173-174). Omniassa on perustettu aktiiviopiskelijoista koostuvia työryhmiä eri aihepiirien ympärille. Mielestäni tämä on toimiva käytäntö ja matalan kynnyksen malli, joka takaa mahdollisuuden kokeilla aktiivitoimintaa lyhytkestoisesti oman kiinnostuksen mukaan ilman vaatimusta sitoutua mihin-

kään pitkäkestoisempaan toimintaan. Projektiluontoisuutta voisi kehittää vielä eteenpäinkin siten, ettei työryhmän osallistujien tarvitsisi olla lainkaan aktiivitoiminnassa muuten mukana

Koulumaailmassa osallistuminen nähdään olevan pitkälti ryhmämuotoista oppilaskuntatoimintaa. Koulu oppilaskuntineen on mallinnos yhteiskuntamme rakenteista (Gellin & Herranen & Junttila-Vitikka & Kiilakoski & Koskinen & Mäntylä & Niemi & Nivala & Pohjola & Vesikansa 2012, 98-100). Ajatus perustuu siihen, että nuoret saavat jo koulussa kokemuksen siitä, millaista on toimia osana demokraattista yhteisöä. Tomi Kiilakoski, Anu Gretschel ja Elina Nivala kritisoivat artikkelissaan Osallisuus, kansalaisuus, hyvinvointi suomalaista tapaa tähdätä ryhmämuotoiseen vaikuttamiseen kuten nuorisovaltuustot ja koulujen oppilaskuntien hallitukset. Vaikuttaminen tulisi heidän mielestään mahdollistaa sekä ryhmä- että yksilötasolla siten, että yksilön suorat vaikutusmahdollisuudet eivät jäisi vähemmälle huomiolle. (Kiilakoski & kump. 2012, 24-25.) Uskon, että mikäli mahdollisimman monen opiskelijan ääni halutaan saattaa kuuluviin Omniassa, on kehitettävä monenlaisia osallistumisväyliä, joista opiskelija voi poimia sen mikä omimmalta tuntuu. Osallistuminen olisi aiheellista ehkä linkittää myös konkreettisesti sisällöksi opetussuunnitelmaan niin toisen asteen koulutuksessa kuin peruskoulutasollakin.

Opiskelijoiden ajatuksissa vaikutusmahdollisuuksien parantamiseksi oli monessa kohtaa esitetty toive postilaatikosta. Tiedonkulun ongelmat nousivat esiin sekä opiskelijoiden vastauksissa että henkilökunnan haastatteluissa. Toisaalta hankkeen alkuperäisiin tavoitteisiin kuului virtuaalialustan kehittäminen vaikuttamistoiminnan käyttöön. Vierailin Omnian nettisivuilla ja huomasin, ettei vaikutustoimintaan ollut ainkaan helposti löydettävissä suoraa linkkiä. Sivuston hakukone ei myöskään antanut aiheeseen liittyviä tuloksia hauilla ”idea”, ”palaute”, ”vaikuttaminen” tai ”osallistuminen” (Omnia 2013c.) Tilausta olisi sekä perinteiselle postilaatikolle että nykyaikaiselle tietokoneella käytettävälle järjestelmälle. Ehdotan, että Omnia lisäisi sivustolleen hel-

posti silmiin pistävän linkin: "VAIKUTA!". Linkin takana voisi olla kuvaus opiskelijatoiminnasta oppilaitoksessa ja lisäksi tekstikenttä, johon palautteen tai kehitysidean voisi jättää nimettömänä. Palautteet / kehitysideat kulkisivat tätä kautta suoraan opiskelijahallituksen käsiteltäviksi. Tiedonkulku helpottuisi, kun välistä poistuisi useampi välillä. Opiskelijoita tulisi tietysti myös informoida mahdollisuudesta esimerkiksi ryhmäedustajien tai ryhmänohjaajien kautta. Sivulle voisi koota parhaita ehdotuksia ja kirjoittaa perään opiskelijahallituksen toimia asian hyväksi. Järjestelmä tarjoaisi yhden väylän matalan kynnyksen vaikuttamiselle, toimisi nykyaikaisena virtuaalivaikuttamisen areenana ja saattaisi lisäksi opiskelijoiden tietoon opiskelijahallituksen konkreettisia toimia asioiden kehittämiseksi oppilaitoksessa. Opiskelijoiden tasavertaisen osallistamisen näkökulmasta opiskelijahallituksen ei tulisi olla sisäpiirin salaseura, vaan päätöksenteon tulisi olla näkyvää ja luonteeltaan keskustelevaa (Gretschel 2008, 255). Vaarana mallissa on se, että viestejä tulee pilvin pimein, eikä hallitus ehdi käsittelemään kaikkia ajatuksia. Toimintaa pyörittämään tulisi mahdollisesti koota työryhmä aktiivijäsenistä.

Eräs haastattelemistani asiantuntijoista pohdiskeli mahdollisuutta opettaa opiskelijoille osallistumisen taitoja opetuksen lomassa. Ryhmänohjaajatunneilla ehdotettiin käytävän läpi kouluvaikuttamisen teemoja. Kriittisen ajattelun herättelyyn ja uusien ratkaisumallien kehittelyyn tarkoitettu *tulevaisuusverstas* (esim. Työkalupakki.net 2013, Valtikka.fi 2013) on oiva työkalu opiskelijoiden osallistumisen aktivoimiseen oppitunneilla. Yhtälailla se sopii innovoinnin välineeksi opiskelija-aktiivien tapaamisissa. Menetelmän vahvuus on siinä, että se osallistaa jokaisen mukaan tasavertaisesti, jolloin myös "hiljaisten opiskelijoiden" ääni tulee kuuluviin. Pohjois-Karjalan Nuorten Foorumi -hankkeessa tulevaisuusverstaan ideaa on jalostettu eteenpäin *osallisuusverstas*-menetelmäksi, jossa osallistujajoukko on suurempi (Horelli & Haikkola & Sotkasiira 2008, 235-238). Menetelmä voisi sopia hyvin myös ammattikouluympäristöön toteutettuna siten, että opiskelijahallitus vetäisi osallisuusverstaan yhden toimipisteen tai ammattialan opiskelijoille kerrallaan. Liisa Horelli, Lotta Haikkola ja Tiina Kotkasiira

(2008, 238-242) esittelevät kaksi muutakin osallistamiseen tähtäävää menetelmää, jotka sopivat kouluympäristöön: *tiimitoiminta*, joka tähtää nuorten omien projektien tukemiseen ja toteuttamiseen tiimityönä ja *luokkasota*, jonka tavoitteena on innostaa nuoret keskustelemaan ajankohtaisista asioista, kuten lähestyvät vaalit.

Vaikka Omniassa aktiivitoimintaan osallistumisesta on mahdollista saada opintopisteitä, määrittelin osallistumisen osittain vapaaehtoistoiminnaksi, sillä opintopisteet eivät kata koko osallistumiseen käytettävää työmäärää ja vaikuttamistoimintaa esiintyy usein muutenkin kuin opintopisteiden saamisen toivossa. Yeungin (2002) kyselytutkimuksen mukaan noin 39% suomalaisista nuorista toimii vapaaehtoisena. Niistäkin nuorista, jotka eivät ole mukana vapaaehtoistoiminnassa 58% ilmoittaa, että olisi kiinnostunut tulemaan mukaan toimintaan, mikäli heitä siihen pyydettäisiin. Nuorten prosentuaalinen osallistumishalukkuus on molemmissa ryhmissä suurempi kuin keskiarvoinen vapaaehtoistoiminnan osallistumisprosentti Suomessa. (Nylund & Yeung 2005, 171.) Jos nuorten osallistumishalukkuudessa ei ole puutteita, missä on vika? Onko järjestetty toiminta todella nuorten näköistä?

Asiantuntijat pohtivat tekemissäni haastatteluissa sitä, missä pisteessä voidaan olla tyytyväisiä toimintaan vai voidaanko olla koskaan? Jokainen sukupolvi elää ja tulee elämään varsin erilaisessa – itse rakentamassaan – tulevaisuudessa, joka eroaa aina menneestä. Tulevaisuudessa tärkeitä ovatkin ehkä sellaiset vaikuttamisen väylät, joita ei tällä hetkellä pidetä kovin merkittävinä. Suurpään (1996) mukaan nuoret kokevat mielekkäämpänä omien yksilöllisten elämänvalintojen kautta tapahtuvan yhteiskunnallisen vaikuttamisen verrattuna osallistumiseen perinteisten järjestöjen ja liikkeiden kautta (Nylund & Yeung, 2005, 173-174). Vaikuttaminen ja mielipiteen ilmaisu muun muassa elämäntaparakaisujen, toimintaryhmien, sosiaalisen median ja kulttuurisen ilmaisun keinoin on myös yleistynyt (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012). Koko ikäluokkaa tuskin saadaan koskaan mukaan vaikuttamaan, vaikka rakenteet olisivat huippukunnossa. Herää kysymys, onko vaikuttamatta jättäminenkin vaikutta-

mista? Onko osallistumattomuus hiljainen vaatimus muuttaa demokratiaa uuteen suuntaan?

LÄHTEET

Anttiroiko, Ari-Veikko 2003. Kansalaisten osallistuminen, osallisuus ja vaikuttaminen tietoyhteiskunnassa. Teoksessa Pia Bäcklund (toim.) Tietoyhteiskunnan osallistuva kansalainen. Tapaus Nettimaunula. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus, 11-32.

Amissäätö 2010. Omnian Amissäätö-hankkeen ESR-Projektisuunnitelma.

Eskelinen, Teppo & Gellin, Maija & Gretscher, Anu & Junttila-Vitikka Pirjo & Kiilakoski, Tomi & Kivijärvi, Antti & Koskinen, Sanna & Laine, Sofia & Lundbom, Pia & Nivala, Elina & Sutinen, Riikka 2012. Lapset ja nuoret kansalaistoimijoina. Teoksessa Anu Gretscher & Tomi Kiilakoski (toim.) Demokratiaoppitunti – Lasten ja nuorten kunta 2010-luvun alussa. Julkaisuja 118. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, 213-248.

Eskelinen, Teppo & Gretscher, Anu & Kiilakoski, Tomi & Kiili, Johanna & Korpinen, Sini & Lundbom, Pia & Matthies, Aila-Leena & Mäntylä, Niina & Niemi, Reetta & Nivala, Elina & Ryytänen, Aimo & Tasanko, Pia 2012. Lapset ja nuoret subjekteina kunnallisessa päätöksenteossa. Teoksessa Anu Gretscher & Tomi Kiilakoski (toim.) Demokratiaoppitunti – Lasten ja nuorten kunta 2010-luvun alussa. Julkaisuja 118. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, 35-94.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Vastapaino.

Etelä-Suomen lääninhallitus 2004. Yhtään nuorta ei ole varaa menettää. Nuorten osallisuuden edistäminen. Etelä-Suomen lääni. Toimintaohjelma 2004-2007. Helsinki: Etelä-Suomen lääninhallituksen julkaisuja 80.

Gellin, Maija & Herranen, Jatta & Junttila-Vitikka, Pirjo & Kiilakoski, Tomi & Koskinen, Sanna & Mäntylä, Niina & Niemi, Reetta & Nivala, Elina & Pohjola, Kirsi & Vesikansa, Sari 2012. Lasten ja nuorten palvelut. Lapset ja nuoret subjekteina koulujärjestelmässä. Teoksessa Anu Gretscher & Tomi Kiilakoski (toim.) Demokratiaoppitunti – Lasten ja nuorten kunta 2010-luvun alussa. Julkaisuja 118. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, 95-148.

Gretschel, Anu 2008. Nuori – Ei asiakkaaksi, vaan vaikuttamaan nuorisotyön keinoin. Teoksessa Tommi Hoikkala & Anna Sell (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura, 243-262.

Gretschel, Anu & Kiilakoski, Tomi (toim.) 2012. Demokratiaoppitunti. Lasten ja nuorten kunta 2010-luvun alussa. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura.

Gretschel, Anu 2002. Kunnallisen nuorten osallisuusympäristön perustaminen. Teoksessa Anu Gretschel (toim.) Lapset, nuoret ja aikuiset toimijoina. Artikkeleita osallisuudesta. Humanistinen ammattikorkeakoulu, Suomen kuntaliitto, 48-62. Viitattu 24.11.2013. <http://www.google.fi/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&ved=0CC4QFjAA&url=http%3A%2F%2Fshop.kunnat.net%2Fdownload.php%3Ffilename%3Duploads%2Fp050912083953O.pdf&ei=BysrUYeRI4nPtQberIGICw&usg=AFQjCNG-XA4B4mJSmult72bl0TupCqwf8rw&bvm=bv.42768644,d.Yms>

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2007. Tutki ja kirjoita. Keuruu: Tammi.

Horelli, Liisa & Haikkola Lotta & Sotkasiira Tiina 2008. Osallistuminen nuorisotyön lähestymistapana. Teoksessa Tommi Hoikkala & Anna Sell (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura, 217-242.

Kansalaisaloite.fi. Kansalaisaloite lyhyesti. Viitattu 31.10.2013.

<https://www.kansalaisaloite.fi/fi/ohjeet/kansalaisaloite-lyhyesti>

Kansanvalta.fi – Vaikuttajan tietopankki. Oikeusministeriö. Viitattu 7.9.2013.

<http://www.kansanvalta.fi/Etusivu/Demokratia>

Kauhanen, Annika 2001. Yhteisöllisen pedagogiikan ABC – Koulun yhteisöllisyyden ja osallisuuden kehittäminen nuorisotyön keinoin. Uusiutuva koulu ja nuorisotyö -hanke. Humanistinen ammattikorkeakoulu.

<http://www.humak.fi/sites/default/files/liitteet/yhteisollisen-pedagogiikan-abc.pdf>

Kiilakoski, Tomi 2012. Koulu nuorten näkeänä ja kokemana. Tilannekatsaus – Marraskuu 2012. Opetushallituksen verkkojulkaisu. Viitattu 28.11.2013.

http://www.studyinfo.fi/download/144743_Koulu_nuorten_nakemana_ja_kokemana_2.pdf

Kiilakoski, Tomi 2007. Johdanto: Lapset ja nuoret kuntalaisina. Teoksessa Anu Gretschel & Tomi Kiilakoski (toim.) Lasten ja nuorten kunta. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, 8-20.

Kiilakoski, Tomi & Gretschel, Anu & Nivala, Elina 2012. Osallisuus, kansalaisuus, hyvinvointi. Teoksessa Anu Gretschel & Tomi Kiilakoski (toim.) Demokratiaoppitunti – Lasten ja nuorten kunta 2010-luvun alussa. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, 9-33.

Kunnat.net. Kuntavaali- ja demokratiatilastot. Viitattu 31.10.2013.

<http://www.kunnat.net/fi/tietopankit/tilastot/kuntavaali-ja-demokratiatilastot/Sivut/default.aspx>

Laki ammatillisesta koulutuksesta 21.8.1998/630 36 §

[http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980630?search\[type\]=pika&search\[pika\]=21.8.1998%2F630%2036%20%C2%A7](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980630?search[type]=pika&search[pika]=21.8.1998%2F630%2036%20%C2%A7)

Laki ammatillisesta koulutuksesta 21.8.1998/630 41 § [http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980630?](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980630?search[type]=pika&search[pika]=21.8.1998%2F630%2036%20%C2%A7)

[search\[type\]=pika&search\[pika\]=21.8.1998%2F630%2036%20%C2%A7](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980630?search[type]=pika&search[pika]=21.8.1998%2F630%2036%20%C2%A7)

Laaksonen, Vilja 2012. Vuorovaikutustaidot ja lasten osallistuminen vertaisryhmässä. Katsaus monitieteelliseen tutkimuskirjallisuuteen. Nuorisotutkimus (30) 1/2012, 3-19.

Lygdman, Marja Riitta 2013. Sähköpostiviesti 11.11.2013.

Markkanen, Eeva Liisa 2012. Kuulun! Välineitä ryhmän toiminnan tukemiseen. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Viitattu 24.11.2013. <http://mll-fi->

bin.directo.fi/@Bin/836642aa02476ef9fb64c00756f6e953/1385300186/application/pdf/15493454/MLL%20Kuulun_www.pdf

Nousiainen, Leena & Piekkari Ulla 2007a. Osallistuva oppilas – yhteisöllinen koulu. Koulun kehittämisen kansio. Opetusministeriö. Viitattu 13.11.2013.

http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Koulutus/artikkelit/osallistuva_oppilas_-_yhteisoellinen_koulu_-hanke/Osallistuva_Oppilas_liitteet/OPM_koulun_kehittamisen_kansio_2606.pdf

Nousiainen, Leena & Piekkari, Ulla 2007b. Osallistuva oppilas – yhteisöllinen koulu. Toimivan oppilaskunnan opas. Opetusministeriö. Julkaisuja 23. Viitattu 1.8.2013.

<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2007/liitteet/opm32.pdf?lang=fi>

Nuorisolaki 27.1.2006/72 1 §

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072>

Nuorisolaki 27.1.2006/72 2 §

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072>

Nuorisolaki 27.1.2006/72 8 §

[http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072?search\[type\]=pika&search\[pika\]=nuorisolaki#a72-2006](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072?search[type]=pika&search[pika]=nuorisolaki#a72-2006)

Nuorten Akatemia 2011. Selvitys oppilaskuntatoiminnasta 2011. Hopi-kyselyn tulokset. Viitattu 28.11.2013.

<http://nuortenakatemia.studio.crasman.fi/file/dl/a/iYh8gA/neRQhB7p2F04CvT-Mi0A3qw/Selvitysoppilaskuntatoiminnasta2011.pdf>

Nylund, Marianne & Yeung, Anne Birgitta 2005. Vapaaehtoistoiminta – Anti, arvot ja osallisuus. Jyväskylä: Vastapaino.

Oikeusministeriön julkaisuja 17/2010. Periaatepäätös demokratian edistämisestä

Suomessa. Viitattu 3.11.2013. http://oikeusministerio.fi/fi/index/julkaisut/julkaisuarkisto/172010periaatepaatosdemokratianedistamisestasuumessa/Files/OMML_17_2010_Periaatepaatos_demokratian_edistamisesta_Suomessa.pdf

Omnia 2013a. Opiskelijan opas - Omnia ammattiopisto 2013-2014. Viitattu 14.11.2013. <https://www.omnia.fi/documents/31991/32003/opiskelijan.opas2013-2014.pdf/839e39c4-d108-4eee-aa74-22ef1ee56349>

Omnia 2013b. Tietoa Omniasta. Viitattu 14.11.2013. <https://www.omnia.fi/tietoa-omniasta>

Omnia 2013c. Omnia ammattiopisto. Hakukonetestaus. Viitattu 9.11.2013. www.omnia.fi

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012. Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2012-2015. Julkaisuja 2012:6. Viitattu 12.11.2013. <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2012/liitteet/OKM06.pdf?lang=fi>

Pyry, Noora 2012. Nuorten osallisuus tutkimuksessa. Menetelmällisiä kysymyksiä ja vastausyrityksiä. Nuorisotutkimus. (30) 1/2012, 35-53.

Rajainmäki, Minna 2013. Kansalaisaloitteet Happanevat laariin. Länsiväylä viikonvaihte 24.-25.8.2013. N:o 63, 6-7.

Soittila, Sanni 2011. Omnian kouluvaikuttamisen aktivointi. Ryhmäedustajien näkemyksiä. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö. Viitattu 25.11.2013. <https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/36768/SoittilaSanniOpin.pdf?sequence=1>

Suomen perustuslaki 11.6.1999/731 6 §
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>

Tilastokeskus 2007. Äänestysaktiivisuus eduskuntavaaleissa. Viitattu 31.10.2013. eduskuntavaaleissa. <http://tilastokeskus.fi/org/historia/aanestysaktiivisuus.html>

Työkalupakki.net. Tulevaisuusverstaas. Viitattu 22.11.2013.
<http://www.tyokalupakki.net/pages/index.php?id=83&pid=10>

Unicef 2013. YK:n Yleissopimus lapsen oikeuksista. Artikla 12. Viitattu 3.11.2013.
http://www.unicef.fi/Lapsen_oikeuksien_sopimus_koko

Valtikka.fi. Tulevaisuusverstaas. Viitattu 22.11.2013.
<http://www.valtikka.fi/ohjaajille/menetelmapankki/prosesseja-ja-toimintamalleja/tulevaisuusverstaas>

Vesikansa, Sari 2002. Demokratia kouluissa ja nuorisotyössä. Teoksessa Anu Gretscher (toim.) Lapset, nuoret ja aikuiset toimijoina. Artikkeleita osallisuudesta. Humanistinen ammattikorkeakoulu, Suomen kuntaliitto, 11-30. Viitattu 24.11.2013.
<http://www.google.fi/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&ved=0CC4QFjAA&url=http%3A%2F%2Fshop.kunnat.net%2Fdownload.php%3Ffilename%3Duploads%2Fp050912083953O.pdf&ei=BysrUYeRI4nPtQberIGICw&usg=AFQjCNG-XA4B4mJSmult72bl0TupCqwf8rw&bvm=bv.42768644.d.Yms>

Vilhu, Oihonna 2013. Haastattelu opinnäytetyötä varten 19.4.2013. Omnia: Kirkkokadun toimipiste

HAASTATTELUT:

Marja Riitta Lygdman. Projektipäällikkö, Omnian Amissäätö-hanke

Päivi Saari. Projektiasiantuntija, Omnian Amissäätö-hanke

Oihonna Vilhu. Kehittämispäällikkö, opiskelijatoiminnan vastaava, Omnia

LIITTEET

Liite 1. Kyselylomake opiskelija-aktiiveille

Omnian opiskelijoiden vaikutusmahdollisuudet
 Anna Westerlund, HUMAK

Sukupuolesi: ☐ Nainen ☐ Mies

Ikäsi: _____

Koulutuslasi: _____

Opiskeletko Omniassa ☐ ensimmäistä vuotta
☐ toista vuotta
☐ kolmatta vuotta
☐ yli kolmatta vuotta

Teen opinnäytetyötäni Omnian Amissäättö-hankkeelle. Kartoitan opiskelijoiden mahdollisuuksia vaikuttaa koulunsa ja ammattialansa asioihin. Opiskelijatoiminnassa on aktiivisesti mukana vain murto-osa koulun opiskelijoista. Tavoitteeni on etsiä keinoja saattaa kuuluviin nimenomaan niiden opiskelijoiden ääni, jotka eivät aktiivisesti osallistu tällä hetkellä opiskelijatoimintaan. Uskon, että parhaat ideat löytyvät teiltä opiskelijoilta itseltänne. Kiitos vastauksestasi!

1. Pääsetkö mielestäsi itse vaikuttamaan koulun asioihin?

☐ Paljon ☐ Melko paljon ☐ Jonkin verran ☐ Ei lainkaan

2. Pääsevätkö kaikki opiskelijat mielestäsi tasapuolisesti vaikuttamaan koulun asioihin?

☐ Kyllä ☐ Ei

Jos vastasit Ei, mistä tilanne mielestäsi johtuu?

3. Haluavatko kaikki opiskelijat mielestäsi vaikuttaa koulun asioihin?

☐ Kyllä ☐ Ei

4. Mihin asioihin opiskelijoiden tulisi mielestäsi voida vaikuttaa koulussa?

5. Mitä käytännön ideoita sinulla on opiskelijoiden vaikutusmahdollisuuksien lisäämiseksi?

Kiitos vastauksestasi!

